

Luceafărul

JTi

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **22** (560)

Miercuri, 12 iunie, 2002

Amestec

Lacrimile amestecate
Ale victimei și ale călăului,
Lacrimile murdare
Scăldându-i împreună, dar
Nereușind să-i purifice,
Ci doar să cutremure din temelii
Cota cea mai de jos
Și cea mai fierbinte
A umanității
La care încerc să pătrund
Alunecând periculos, gata să cad,
Pierzându-mi echilibrul
Prin mazăga de milă
Și de repulsie.

ana blandiana

convorbiri incomode

eugen
uricaru

Uniunea Scriitorilor din România este barca noastră, trebuie să navigăm cu ea prin tranziție. Dacă vom asculta bunul-simț și rațiunea nu văd de ce n-am reuși să lăsăm deoparte ceea ce ne desparte și să luăm în serios ceea ce ne unește.

“Chiar dacă ochii nu se văd/
Între inimi se întind cărări...”

literatura lumii

bahtiar vahabzade

pag. 7

Între sciți și între parți

(Alexandru George)

pag. 10-11

Maxim Mărturisitorul

(Dan Stanca)

pag. 21

Corondarea emisiunilor la TVR

(Stelian Tăbăraș)

DRAMATURGI ȘI CRITICI

horia gârbea

Recentul Colocviu Național de Dramaturgie de la Sinaia a pus față în față și reprezentanții încă în viață ai dramaturgiei naționale cu cei ai criticii de teatru. Ambele tabere au avut reprezentanți de marcă și disputele au fost energice. Câteva articole recente care puneau la îndoială însăși existența dramaturgiei noastre contemporane și sfatul către noi de a renunța la scris au pus gaz pe foc. Dar nu mai puțin niște cronici în care autorii textelor nu erau atacați la operă, ci la persoană.

vizor

În ce mă privește, cred și am spus că pacificarea dramaturgi-critici stă și la îndemina criticii literare care se rostește cu greu despre dramaturgie, lăsând totul pe seama criticii teatrale. Aceasta e formată arareori din profesioniști ai literaturii ca Mircea Ghițulescu, Doru Mareș, Dan C. Mihăilescu, Gabriela Hurezean, Adrian Mihalache care au și o operă proprie susceptibilă de a-i feri de complexe și frustrări. Puțini sunt de asemeni cei care, exercitând profesiunea de critic cu continuitate de ani de zile, au o experiență bogată și văd zeci de spectacole pe an, așa cum se și cuvine. Majoritari sunt simplii gazetari, reciclați de la rubricile de scandal și pierind adesea în neantul altor rubrici. Ei nu au în majoritate nici informația, nici cul-

tura, nici competența de a se rosti despre textul dramatic și deseori nici despre spectacole. Mai mult, preferă epitetetele colorate, insultătoare.

Este flagrant că mulți nu au citit textul spectacolului la care se referă în cronică și nu pot discerne invenția dramatică de cea regizorală și scenografică, nici corecta sau incorecta distribuție etc. Mai mult: e fals să se creadă, de pildă, că absolvirea unei secții de teatrologie presupune măcar lectura integrală a lui Cehov. Pentru a nu mai vorbi de Mazilu, Sorescu, Guga sau chiar Băieșu ajunși niște necunoscuți pentru teatrologii din țara lor.

Mulți critici de teatru sunt traducători de piese străine. Ei au interesul să se pună în scenă traducerea lor și nu piese originale. Cum unii sunt și critici/regizori/consilieri, ei au grijă să veștejească dramaturgia noastră ca să-și poată vinde marfa. Ei sunt marii profesori ai tezei "dramaturgia română nu există". Ar fi o naivitate să credem că propagarea acestei teze are un substrat estetic sau un simplu resentiment sau complex de inferioritate: nu, e vorba de interes material strict. Așa cum se importă zahăr sau grâu pe comisioane în loc de-al utiliza pe cel autohton. Sigur că la teza cu pricina se realizează îndată și complexații ne-scrierii literaturii, croniciarii care, în cel mai bun caz, confundă cronică de teatru cu o dare de seamă sau un reportaj festivist.

Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu
Sibiu International Theatre Festival

ediția a 9 - a
31 mai - 9 iunie

2002

punți
bridges

În numărul viitor, despre o amplă manifestare internațională ce tocmai s-a încheiat și care a cuprins zeci de spectacole petrecute în cele mai inedite locuri din Sibiu, dar și pe scena Teatrului „Radu Stanca”, expoziții, lansări de reviste și de carte de teatru, o secțiune de spectacole-lectură cu piese contemporane.

DEMOLAREA UNUI MIT

simona galațchi

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Marinela Țepuș (redactor)
Mariana Bunescu (tehnoredactor)
Simona Galațchi (corectură)

Redactori asociați:

Horia Gârbea (teatru); Daniel Nicolescu (arte); Ioan Es Pop (poezie); Stelian Tăbăraș (proză); Radu Voinescu (critică)

Revista „Luceafărul” este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93
e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com
Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL
Cont în valută: 472161601590
ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Președintele Fundației:

Marius Tupan

Mircea Eliade este încă, pentru majoritatea dintre noi, ceea ce n-ar mai trebui să fie: un cărturar cu aură renașcentistă a cărui valoare cu greu poate fi contestată. Generații de-a rândul i se închină, fără să încerce a se apropia cu adevărat de el. Este atât de mare, că pare de neatins, iar orice încercare de a-l arăta lumii și altfel decât aceasta s-a obișnuit să-l vadă - ca scriitor și istoric al religiilor - e o blasfemie de neiertat. De prea multă vreme, de la euforiile nesupravegheate care l-au adus pe Eliade în manualele de liceu, „greii” criticii noastre preferă să tacă în legătură cu valoarea literară a scrierilor acestuia sau să ridice voci prea firave de contestare, ca în cazul regretatului Zigu Ornea. Mult mai dramatic se prezintă situația din punctul de vedere al istoriei religiilor care este un domeniu aproape inexistent în România. Cine are la noi pretenția că este istoric al religiilor, că l-a asimilat pe Eliade și că poate vorbi competent despre cercetările lui? Dacă astfel de oameni există, atunci ei ar fi trebuit să fie negreșit prezenți la întâlnirea cu colegii lor de peste ocean, invitați la București de Colegiul Noua Europă. Pentru că, în lipsa lor, cei doi americani, atenți cercetători ai opereii savantului român și autori de cărți despre acesta, Douglas Allen, profesor în cadrul Catedrei de Filosofie a Universității Maples din Maine, Orono, și Bryan Rennie, profesor asociat al Catedrei de Religie, Istorie, Filosofie și Clasice a Colegiului Westminster,

au simțit că e cazul să-i cam deziluzioneze pe cei câțiva adunați să vorbească despre posteritatea științifică a lui Mircea Eliade. „Eliade este un istoric al religiilor de mult depășit Occident.” Rigoarea lui științifică e astăzi discutabilă, nu are o metodă explicită de abordare a fenomenelor religioase, trebuie să citești tot ce a scris ca să fii în stare să-i extragi metoda. Eliade nu notează ca un antropolog datele studiilor sale și, ca atare, nici nu

antiteze

le interpretează ca un antropolog. Îi lipsește abordarea din perspectiva genului... Iată numai câteva dintre argumentele aduse de cei doi. Deși un timp s-a bucurat de notorietate în America și fără îndoială că a deschis unele drumuri în domeniu, istoria religiilor, ca disciplină de studiu, a mers mai departe și nu a rămas, ca la noi, înțepenită într-un *illo tempore* Mircea Eliade. Ultima carte publicată despre autorul *Nostalgiei originilor* în Lumea Nouă a fost undeva prin 1996, iar congresele anuale de istoria religiilor nu mai au pe listă, de ani de zile, măcar o prelegere dedicată lui Eliade... Despre vreo secțiune Eliade, nici nu poate fi vorba...

Așa stând lucrurile, este cel puțin trist să constăți că, la noi, fereastra istoriei religiilor încă se va deschide cu și prin Mircea Eliade... Dar măcar dacă s-ar deschide odată!

Unul dintre moralistii francezi a scris: personalitățile de talent au vieți captivante, pline de evenimente, asupra cărora toată lumea vorbește, despre care toți se interesează - în legătură cu oamenii de geniu nici măcar verii lor primari nu știu ce să povestească. Dacă apar în viețile oamenilor - sau în istorie - întrupări încă mai înalte ale spiritului, capacitatea umană de cunoaștere este cu atât mai mult adusă la neputință, la criză, la eșec. Iisus spune fără ocol că în timp ce animalele și oamenii își cunosc locul lor și drumurile pentru care sunt chemați, Fiul Omului nu are un adăpost al său, unde să își așeze capul - el este deci, neidentificabil, de nelocalizat în orizontul terestru. Iisus

Omul despre care nu ai ce spune

caius fraian
dragomir

mai adaugă (în *Evangelhia după Ioan*, reluând cuvintele Ecclesiastului) că acela care este trimis de sus, din cer, este asemenea vântului, este precum adierea ce se simte, de către oricine, dar va rămâne mereu neștiută ca origine, ca loc de pornire. sau țintă. Revenind în spațiul omenescului, nu este oare sugestiv că tocmai despre Homer și Shakespeare nu se știe mai nimic sau, oricum, nimic privitor la relația lor cu operele care li se atribuie?

La condiția excepțională, eventual divină, uneori genială, omul din afară, privitorul de bună credință are acces prin iluminare și încredere. Ce vede Simeon în clipa în care Iisus, împlinind opt zile, este adus la templu? Nimic altceva decât un copil abia născut - și totuși el, Simeon, spune: „eliberează Doamne acum pe robul tău, pentru că ochii mei au văzut mântuirea ta“. Paul Valery, la primele versuri ale viitorului Saint John Perse, descoperă în autor un foarte mare poet. La fel se întâmplase, cu o vreme înainte, în relația literară dintre Paul Verlain și Arthur Rimbaud.

În literatura noastră, Vulcan sau Maiorescu au jucat roluri similare în destinul lui Eminescu și al românilor. Beethoven sau Mendelssohn-Bartholdy descoperiseră - din aproape neantul perceptiv anterior - geniul lui Johann Sebastian Bach.

O cultură gigantică și binecuvântată este aceea în care există un Simeon; culturile încă fericite se remarcă prin prezența unor Verlain, Valery, Mendelssohn-Bartholdy. Incultura, culturile periferice, ori provizoriu intrate în eclipsă vor să perceapă suprasensibilul - sau măcar distincția, sau eleganța, sau vigoarea, sau corectitudinea - cu simțurile fizice triviale, uzate obișnuit în orizontul meschin, mizer, al refuzului educației, înțelegerii, iluminării. Ei vor să sesizeze spiritul rămânând, după cuvântul Domnului, „numai trup“.

Oricât talent și uneori geniu va fi avut în posesia sa Tudor Arghezi, oricâtă înțelegere pentru mister și pentru subtilitatea continuă a cuvântului, istoria lui cu ideea - și dorința - de a-l apuca pe Dumnezeu de un picior nu este altceva decât desfășurarea unei teme de o uimitoare nepotrivire și, prin nepotrivire, de o uimitoare vulgaritate. Iată cum atât filozofia, cât și estetica pot fi terenul gafelor, cel puțin în civilizațiile încă oscilante, tremurătoare, ori supuse istoric unor influențe și presiuni penibile. Grav nu este faptul că un foarte mare poet face o greșală oricât de profundă, afectând adânc poziția sa față de absolut, ci efectul pe care deriva lui o poate produce. Într-o clasă de elevi slabi tocmai stupiditatea face impresie.

Cei care nu au organul perceptiv al satisfăcătoarei intuiții a calității nu se pot aplica nu doar asupra Divinului, sau genialității, ci nici măcar asupra demnității, rigorii, stilului rafinat. Rezultatul este că despre cei care mai presus de trivialitate fiind nu este ce să se spună se rostesc, în interesanta noastră actualitate românească, toate trivialitățile pe care incultura și condiția intelectuală marginală le pot înșăila.

CURRENTUL NORMALITĂȚII

marius
fupan

Cine-i tentat să creadă că avem un puternic instinct de imitație îl anunțăm că se înșală. E adevărat, la acest început de an, câteva reviste importante și-au schimbat viziunea grafică și artistică (una, chiar și formatul), fapt demn de re-mărcat, dar noi n-am putea spune că le urmăm exemplul. Despărțirea manifestă de un program și de o concepție grafică am făcut-o în vara anului 1993, când am hotărât formatul actual. Am admis atunci (și mai credem și astăzi) că zeul nostru tutelar rămâne literatura și numai ea trebuie slujită cu abnegație și devotament, fără să tolerăm inmixtiunea unor alte domenii (cel politic, spre exemplu), care i-ar putea deforma statura și receptarea. De-a lungul unui deceniu, ori de câte ori am simțit nevoia, am renunțat la unii colaboratori obosiți, am inițiat noi rubrici, căci faptele artistice trebuie mereu împropățate. Promovarea tinerilor creatori a fost evidentă, atragerea valorilor autentice, din toate grupurile și generațiile, a rămas o preocupare permanentă. Dar despre guvernarea unor principii vom mai scrie și cu altă ocazie. Întâmplarea de-acum, sperăm noi inspirată, nu are darul să le infirme, ci numai să reconfirme plasarea lor într-un curent al normalității. După un anumit timp, unele rubrici își pierd actualitatea, altele, pregnanța, iar câțiva semnatari se blazează. În aceste circumstanțe, trebuie regândită și reordonată orice publicație: într-o era a atâtor metamorfoze, cititorii, tot mai exigenți și mai radicali, au nevoie și ei de favoruri. Fiindcă, nu trebuie să vă ascundem: o consultare prealabilă cu o parte a lor nu a lipsit. Sugestiile venite (le vom aștepta în continuare, cele mai interesante urmând să le publicăm la pagina 23) ne sunt prețioase. Nici una nu o vom ignora *ab initio*. Ceea ce trebuie să știe aceștia (ca și aceia care ne citesc sporadic) e că o revistă de tradiție, cu o periodicitate săptămânală, trece deseori prin dificultăți financiare și emoționale. Costurile tipografice sporesc continuu, sponsorizările sunt greu de obținut iar nostalgicii „centralismului democratic“ își arată iarăși colții. Când nu mușcă, se hlizesc și pregătesc capcane pentru a ne împinge în ele. Încă nu s-au obișnuit cu ideea că tocmai varietatea punctelor de vedere consolidează o democrație autentică și asigură o libertate de creație demnă de stimă. După dispariția prematură a lui Laurențiu Ulici, ne-am confruntat cu destule orgolii și agresivități: unele fără miză și fără motivații. Sunt mai mulți amatori de ape tulburi decât pești în cele limpezi. Fideli crezului nostru artistic și moral (tocmai când moralitatea unora se află sub semnul multor întrebări!), n-am cedat și nu vom ceda presiunilor și intimidărilor, chiar dacă diversivunile și mercenarii ne vor înconșura ca și până acum. Cei din urmă, dirijați din fotolii plușate, pândesc momente de slăbiciune, pentru a-și încolți prada. Nu-i obișnuința noastră să ne lamentăm. Periodic însă, cu o anumită strângere de inimă, ne exprimăm compasiunea pentru cei nefericiți. Nicăieri în lume sterilitatea, dublată de invidie, nu aduce cuiva beatitudinea. În vreme ce unii continuă să abuzeze de naivitatea și credulitatea autorilor, întinându-și cuvântul pentru că-i poartă cu vorba, noi ne oferim să le ascultăm opinia și să le stimulăm creația, știind că doar asta ne e menirea: restul intră în sfera demagogiei. Mai mult, suntem încântați să publicăm în paginile „Lucașului“ pe cei hărăziți, inspirați și fecunzi, convinși că ajutam, cu mijloacele noastre modeste, emanciparea și îmbogățirea patrimoniului cultural. Alte interese nu avem. Despre zilele de sârbătoare, în care edităm, cu eforturi sporite, revista, despre disputele cu grafomanii și amatorii, despre umilințele la care suntem supuși, preferăm să nu comentăm în aceste momente. Exemplare trebuie să rămână doar faptele. Cele mai importante sunt acelea că „Lucașul“ apare la timp, fără întreruperi neanunțate, că putem să-l înviorăm ori de câte ori trebuie. Avem o încredere nestrămutată în colaboratorii noștri, care ne sunt mereu aproape. Dacă vom căpăta și prețuirea cuvenită a cititorilor, n-avem dreptul să înclinăm vreodată steagul.

**radu
voinescu**

BĂTĂLIILE CRITICE

Întrucâtva prin definiție criticul are o reputație de „rău“, de bătaios. El luptă cu prejudecățile contemporanilor - public, universitari, alți critici - pentru a impune o carte, un autor, o grupare și, mai rar, un curent. Este stimat pentru asta. Așa stau lucrurile în teorie. În realitate, lumea literară nu prea exultă știind că are astfel de răzvrățiți în sânul ei. Ei contrariază mode, opinii bine înțelenite, demolează opera vreunui confrate, strică ierarhii, agită spiritele, nesocotesc nevoia de calm și așezare a celor care abia s-au cocoțat pe câte-un piedestal de unde-și binecuvântează emulii. Altfel spus, ei tulbură pacea lumii literare. Este vorba de criticii autentici, de vocație, pentru că altfel sunt destui și dintr-aceia care contribuie sânguinos, cu cronicile și studiile lor plate sau pe o anumită... linie, la stabilitatea vieții din câmpul unei literaturi.

Cu câțiva ani în urmă, o importantă gazetă literară denunța atitudinea de „bătăuș“ al lui Marin Mincu. Pasă-mi-te, universitarul Mincu, vexat de comportamentul unui potentat dintr-un oraș unde încerca să impună o universitate, i-a ars acestuia un pumn. A curs ceva cerneală pe seama incidentului, lumea ținând, evident, cu victima. Nu știu dacă am aflat vreodată natura reală a conflictului, de ce s-a ajuns, adică, la pugilat, dar am reținut oroarea care trebuia transmisă cititorilor față de

orizont de așteptare

un ins care își permitea să se folosească de armele pe care i le-a dat natura și tradiția. Ca și cum un literat ar trebui numaidecât să fie un soi de papă-lapte. Tipic pentru societatea noastră devirilizată în care, dacă se poartă cineva bărbătește, e fără discuție blamat. Corectitudine politică? Poltronerie? Propagandă gri la adresa unui personaj incomod cum este Marian Mincu? Greu de spus.

Dintr-o dată uităm că Socrate s-a bătut la Potideea, că Miguel Cervantes a luptat la Lepanto, că Marlowe și-a pierdut viața într-o încăierare într-o speluncă londoneză, că Villon trăgea sabia din te miri ce, că Pușkin s-a bătut în duel, că Yukio Mishima s-a sinucis folosind *katana*, sabia scurtă de samurai. Nu trebuie să se creadă că așa ține partea celui care-și face dreptate singur, utilizându-și pumnii. Avem instituții ale statului care ne apără de abuzurile altor instituții ale statului, avem slujbași ai statului care luptă împotriva altor slujbași ai statului care ne tratează ca pe vitele din ferma părinților lor, avem o justiție care reacționează prompt la încălcările drepturilor omului. Trăim, în sfârșit, într-o societate care pune demnitatea persoanei mai presus de orice, care sancționează drastic și fără echivoc orice abateri de la deviza „Nimeni nu e mai presus de lege“. Atât doar ar trebui să se știe că dacă un critic literar este un fricos ca ins, atunci e aproape sigur că în el zace un mic dictator ascuns, un tip pidonșic și laș, care mușcă de după zăbrelele textului său „analitic“, compensându-și deficitul de bărbăție din viața reală

prin excesul de vitriol perfid din bine prezerata sa poziție de „judecător“.

Nu știu dacă poate face cineva abstracție, discutându-l pe Marin Mincu, poetul, prozatorul, criticul, traducătorul, șeful de revistă și de cenaclu, de persoana lui trăitoare în lume. Cel care susține, până-n pânzele albe parcă, textualismul și care una-două vorbește despre textualizare și de nevoia de a discuta textul intrinsec al unei opere literare, contravine, prin ființa lui și prin „aventurile“ la care participă ca actant (deși undeva se apără spunând că are o biografie nespectaculoasă, dar nu spectaculosul biografic e aici în joc, ci atât de multele direcții în care actantul Marin Mincu se implică cu fervoare) acestui model în care viața devine un element de plan secund, dacă nu terț.

Că este așa o indică însuși titlul - bine ales - al relativ recentului volum de interviuri al căror protagonist este, **A fi mereu în miezul realului** (Editura Pontica, 2001). Marin Mincu este un om care trăiește intens realitatea vieții - ca om - și la fel de intens realitatea literaturii - ca literat. Undeva, ele fuzionează, cum e și firesc, ceea ce face ca omul să se arate (cel puțin aceasta este una dintre temele recurente ale dialogurilor incluse aici) mereu nemulțumit de poziția pe care o are în cadrul breslei, de faptul că nu se bucură de recunoașterea meritată, iar literatul de tendința multor confrăți de a vâna tronuri lu-

mești, de a se implica în politică, de a se înșuruba bine în funcții și de a se belferi. Nu este deloc întâmplător, așadar, că modelul pe care-l admiră cel mai mult în cultura română și cu care în multe privințe chiar se aseamănă este cel al lui Heliade Rădulescu. Cum și ilustrul nostru înaintaș - pe care încă avem a-l descoperi și a-l prețui mai mult decât după versurile aproape folclorizate la nivelul intelectualității ale lui Eminescu și după frazeologia searbădă și reduționistă a manualelor și a cursurilor universitare - Marin Mincu simte nevoia să se ia încontinuu la luptă cu inerția vieții literare, cu poncifele criticii, cu provincialismul european al contemporanilor din România, cu acea latură a psihologiei noastre colective care tot ridică la chipuri cioplite pentru a le adula în locul zeului adevărat. Care nu e textualismul, cum am putea presupune, ci literatura însăși, literatura cu valoare perenă.

S-ar putea spune că acest volum era cumva cel care lipsea dintr-o bibliografie de scriitori și de critic bătaios. El cuprinde interviuri realizate, între 1983 și 2001, de către scriitorii și jurnaliștii culturali printre care N. Georgescu Mărășanu, Tania Radu, Constantin Barbu, Leo Butnaru, Nicolae Rotund, Mihai Cimpoi, Al. Cistelean, Mircea A. Diaconu, Bogdan Ghiu, Robert Șerban, Marius Tupan, Marcel Pop-Corniș. Nu se putea un gen mai potrivit pentru spada criticului, care are, în felul acesta, posibilitatea să-și susțină mai tranșant poziția, să-și pună la punct pe cei care i-au greșit (Samy Damian și Paul Georgescu, pentru că l-au cenzurat în virtutea ideologiei vechiului regim,

Nicolae Manolescu, pentru că i-a închis paginile „României literare“, cu Șerban Cioculescu, pentru că i-ar fi reproșat introducerea la noi a textualismului, pe Eugen Simion pentru că, deși i-a fost împotriva la introducerea zisului textualism, la zece ani după aceea folosea fără măsură termenul în reviste, pe Mircea Cărtărescu pentru că, dacă la unul dintre colocviile de critică de la Onești i-a recunoscut importanța formatoare pentru generația '80, la un an distanță renega această opinie) și, ce e, de fapt, cel mai important lucru, să precizeze, și

pentru cei care nu l-au citit în **Critice** sau **Ion Barbu. Eșeu despre textualizarea poetică** ori l-au citit rău, ce a vrut, de fapt, să realizeze prin critica sa, prin cărțile pe care le-a scris, de la poezie, la acel roman experimental, de o autenticitate prin care încalcă, de fapt, literatura așa cum era mai înainte concepută, și care se numește **Intermezzo**.

Cartea aceasta beneficiază de o prefață scrisă cu un stil și cu o rigoare de zile mari de Octavian Soviany, o bună familiarizare pe undă teoretică cu acele fragmente de-a dreptul cuceritoare care sunt dialogurile despre sine (nu ni-l putem imagina pe Marin Mincu nevorbind despre sine) și despre literatură. În primul rând, în pulsația lor - când pățimașă, când înțeleaptă -, ele reușesc un lucru admirabil: ca literatura însăși să devină o ficțiune captivantă, mai puțin atentă la textualizarea propriu-zisă (termen care traduce, în fond, strădaniile grupului „Tel Quel“, din anii '60-'70, de a născoci o teorie a textului, dar și de a o aplica apoi literaturizării), cât la viața reală din care se nutrește și în care este, pentru mulți dintre noi, un ingredient indispensabil.

A fi mereu în miezul realului vine, cum ziceam, la timp, pentru că e poate momentul să-l vedem cu adevărat, dincolo de ușoara lui extravaganță (cum ar putea fi altfel cineva care nu doar a predat în Italia, ci a și scris cărți anume pentru cultura italiană, dacă nu atins de acea *stravaganza* tipică peninsularilor!?), de felul obsesiv cu care încearcă să-și impună punctele de vedere (și mai ales acest textualism fără a cărui pronunțare, fie și formală, la un moment dat, mai acum vreun deceniu și ceva, un neinițiat în ale mondenităților literare nici nu era luat în seamă în anumite cercuri), și să-l înțelegem mai bine pe comentatorul lui Ion Barbu, pe admiratorul lui Heliade, pe apărătorul lui Eminescu împotriva valului de iconoclastie stupidă (există și o iconoclastie inteligentă) care a bătuit în ultimii vreo cinci ani.

Dar despre textualism și despre bătațiile critice mai vorbim...

Dare de seamă dinspre sindicatul vagului

bogdan-alexandru stănescu

“Oricum, un mort e un boem chiar dacă nu a fost boem în timpul vieții, umblă prin rai sau prin iad, se joacă în cazanul cu smoolă încinsă fără să plătească întreținerea și se întoarce când nu te aștepti, ca strigoi.”

Nu știu cine aștepta acum întoarcerea acestui batalion de boemi, jumătate uitați, jumătate “reabilitați” de istorii literare sau de autori care i-au “cules” ca înaintași nebănuți de obște. Nu știu nici cine i-a iubit pe acești oameni în timpul vieții (s-au iubit între ei, bineînțeles), căci făceau parte dintr-o specie (din ce în ce mai) rară: erau toți oameni.

Cartea lui Grișa Gherghei (**Boemi sub dictatură**, Editura Fundației PRO, Biblioteca Ziarului de Duminică, 2002) e o creangă de chiparos depusă pe ușa de acces spre lumea cealaltă: personajele ei, “boemii”, învie miraculos în cuvintele dresate de poet. Ioan Es. Pop prezice acestei cărți, în prefață, un viitor de best-seller al literaturii române. Mi-e teamă că nu va fi așa fără un sprijin din partea criticii: fantomele ce o populează sunt atât de puțin cunoscute, mai ales generației din care fac parte, încât interesul trebuie trezit, poate cu șocuri electrice. Florin Pucă, Teodor Pîcă, Anestin, Ion Sofia Manolescu, Tudor George, sunt câteva din numele intrate într-o legendă a undergroundului dictaturii. Poeți care au dinamitat, și-ar fi făcut-o sub orice fel de regim,

ordinea și disciplina ceaușistă, care și-au trăit viața ca pe o poveste prea scurtă pentru a nu fi țesută la gherghe(i)f, într-un desen din covorul pe care ne ștergem cu toții picioarele acum. Personajele cărții lui Grișa Gherghei sunt cei care au prețuit întotdeauna libertatea ca pe oxigenul cel mai de preț dintre toate variațiile și variantele puse de viață la vânzare.

Puțini își aduc aminte de ei, pentru că au fost incomozi, tineri întotdeauna (și știm că această tinerețe sufletească îi supără întotdeauna pe “bătrâni”), clocotind de energii vitale sublimite în versuri și metode de scurtat traiul în mod plăcut. Cerând unui anticar cu părul alb, de la Universitate, volumul de poezii al lui Pucă, ilustrat de Pîcă, vei trezi un zâmbet melancolic și un răspuns de genul “dacă-l aveam nu-l vindeam”. Și totuși au publicat cu toții, dar fără un prea mare succes la critică (cu excepția lui Nichita, și a lui Dimov - în cazul acestuia adevăratul succes datorându-i-se în mare parte lui Mircea Cărtărescu).

Grișa Gherghei realizează o “relatare dintre umbre”, cu adevărat captivantă, plină de poezie (de fapt demersul poartă aureola unui poem incantatoriu) definindu-și eroii în primul rând ca oameni (aici intrând cuvinte din vocabularul nostru ce par șlefuite vetust - prietenie, onoare, curaj etc.) și apoi ca autori. Se creează astfel portretul compozit al unui Don Quijote “puțin” bețiv, gata să sară la

bătaie, sau să facă gesturi aparent absurde, dar totul minat de semnificații adânci, poetice. Boemii aceștia au fost “structural” boemi, fără nici cea mai mică premeditare, și-au făcut un scop din a trăi fiecare clipă ca pe ultima: “despre boemi se spune că sunt elemente antisociale, că fug de muncă taman ca dracu’ de tămâie, dar nu-i adevărat. Despre boemi și despre boala lor, boema, se pot scrie cărți întregi și chiar s-au scris, unii dintre ei țin și azi bagdadia. Un boem nu poate fi clonat, strică gălbenușul. Să furi nimicul din paing nu stă la îndemâna oricui. Să-i mai și scoți perlă din gură e și mai greu. Am toată stima pentru oameni care fac mașini, calculatoare, strunguri, pantofi, pudre, rujuri de buze, ei sunt cei mai mulți și în mod sigur cei mai buni, dar fără puțină nebunie lumea nu e lume.” Originalitatea acestor poeți i-a ținut pe mulți dintre ei departe de ceea ce numim glorie literară și despre care eu personal nu știu la ce folosește, dar știu că mulți aleargă după ea pe căi oarecum aparte de cele ale scrisului. Fiindcă nici această lume, a literaturii, nu e

lipsită de unii care fac “rujuri de buze, pantofi, pudre...”

Sunt episoade pline de umor în cartea lui Grișa Gherghei,

sub care zace abia simțit, și cu atât mai prețios, un filon imens de tristețe și de duioșie față de aceste spectre blânde. Îmi stăruie în minte episodul cu Tudor George (“Aho”) protagonist, care ajunge cu autorul cărții la Festivalul de poezie de la Iași, după ce se terminase (drum lung), Aho având pantofii pe piciorul gol. Sau același Tudor George împărțind banii primiți pe un volum publicat, trecătorilor, “în față la “Podgoria”. Boemii au fost oameni cărora “li se întâmplau lucruri”, e adevărat provocate. Au fost jucători de zaruri ce și-au provocat neîncetat destinul, întotdeauna cu eleganță, distincție și o notă de “witz” (“Chestia a luat și o turnură etnică. Chemat să dea socoteală pentru lovituri cauzatoare de învinețeli, Pîcă ar fi declarat că îi urăște pe evrei. Întrebat de ce, Teodor a răspuns: «Pentru că nu au clasă muncitoare.» Pîcă, mușcat în încăierare de degetul arătător, a întins mâna spre adversar și l-a pupat. «Măi, să nu mai muști neregulat», a mai spus el la ieșire.”

Există o regulă a boemei, un desen interior în aparentul haos, și acesta e sentiment, poezie, stavilă în calea umbrei morții. Fiindcă moartea populează mai mult decât orice paginile “Boemii”: toate episoadele narate de Grișa Gherghei au mai mult un sfârșit decât începuturi. Par amintiri depănate de un ultim mohican, de un ales ce a trăit în mijlocul celor puțini. De aici tristețea insinuantă a

“Era o tragică nevoie de-un țipăt omenesc:

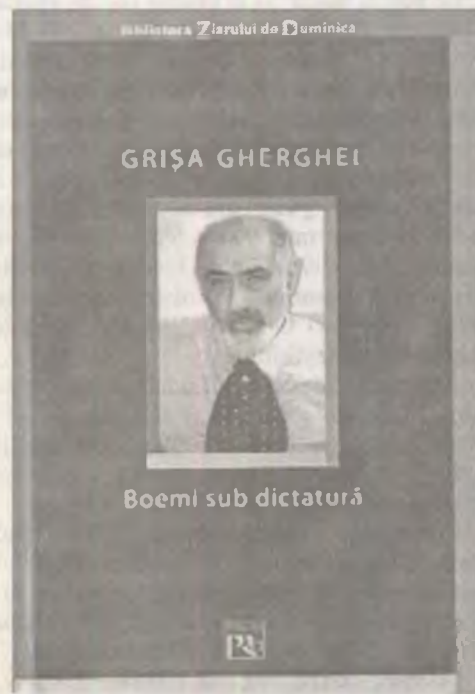
Aho!”

(Tudor George)

acestor pagini, sentimentul că se povestește ceva irepetabil, smuls din tăcere: “Pe la sfârșitul tuturor zilelor și nopților, când am să mă întâlnesc cu Dimov pe Însula șerpilor, am să-i aduc aminte că, în orice împrejurare, întâi se taie și apoi se numără. De pe insula amintită până în rai, e doar o azvârlitură de băț.”

Mâna lui Grigore Hagiu părea “o lebadă care abia și-a scos capul din apă” (Pucă dixit); “Virgil (Mazilescu) vorbea despre o poartă de fier pe care în copilărie a încercat s-o deschidă cu o floare de liliac alb”; “degetele lui Dimov erau făcute pentru instrumente cu strune”; “moartea lui Nichita s-a produs prin audiență, l-au stors ca pe-o lămâie, deasupra unui pahar cu votcă” ș.a.m.d.

Despre eroi și morminte n-ar fi fost un titlu exagerat pentru această carte de amintiri atât de departe de clasicele “i-am cunoscut pe...”. Lirismul tonului se îmbină cu ironia amară, se dezgropă scene din trecut ce lasă impresia unei re-trăiri din partea naratorului implicat, iar numele evocate devin mult mai mult decât nume, trec în ființă pentru cele câteva clipe ale citirii.

Nu știu dacă pot fi de acord cu Ioan Es. Pop când spune că această carte va deveni un best-seller, și poate că nici nu-i doresc așa ceva (i-o urez totuși autorului), fiindu-mi teamă de vulgarizare mai mult decât de nedreptatea făcută cărții. Se spune că muzica bună e cea care nu ajunge în topurile de la Mtv (să-mi fie iertată comparația), la așa ceva mă refer. Cât despre boema de azi, vârștele zeilor și eroilor au apus demult: trăim în plină vârstă a oamenilor, care se pricep foarte bine să imite. O lecție învățată de la frații noștri, cimpanzeii...

“Unii confrăți au uitat poemul lui Kavafis «Prima treaptă», ori nu l-au citit niciodată. Pe prima treaptă de te afli/ mândru și fericit tu poți să fii./... Și-această primă treaptă se găsește/ mai sus cu mult de lumea-obișnuită.”

cronica literară

Horia Gârbea Cine l-a ucis pe Marx?

Texte pentru teatru,
Editura Vinea

Horia Gârbea scrie și poezie, și proză, și eseu, și critică literară și teatrală, și scenarii de filme și show-uri pentru televiziune. Dar cel mai adesea scrie teatru. Sau, poate, faptul că scrie teatru e mai vizibil - unsprezece dintre piesele sale au fost reprezentate atât în țară, cât și în străinătate (în Anglia și Franța). Cea mai recentă montare este cea de la teatrul din Târgoviște: **Cine l-a ucis pe Marx?**, în regia lui Lucian Sabados.

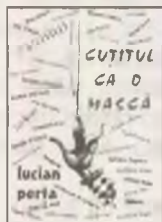
Colecția "Nouăzeci" a Editurii Vinea publică o selecție a ceea ce sunt, poate, cele mai importante texte pentru teatru ale lui Horia Gârbea. Cu o prefață semnată de Mircea Ghițulescu, cu o addenda conținând două texte teoretice ale autorului și cu referințele critice din final semnate de Laurențiu Ulici, Ștefan Ion Ghilimescu, Dan-Silviu Boerescu, Sebastian-Vlad Popa, Călin Căliman și Bogdan Dumitrescu, acest volum poate fi considerat o *recapitulatio* critică.

Sunt aici, integral, textele pentru teatru (nu-s niciodată drame, niciodată piese, ci "texte pentru teatru") din primul volum, apărut la Editura Phoenix, în 1993 (tot în colecția "Nouăzeci"): **Doamna Bovary sunt ceilalți, Cleopatra a șaptea, Pescărușul din livada cu vișini, Stăpânul tăcerii** (un text pentru teatru fiind, în opinia autorului, "o parodie de ordinul *n* a existenței celui dintâi troglodit). **Cine l-a ucis pe Marx?**, piesa care dă titlul volumului de față apăruse inițial în colecția „Biblioteca București”, în 1998. În plus, **Decembrie în direct, Cafea Domnului Ministru** (apărute în 1999 în colecția "Godot" a Editurii ALL) și **Funcționarul destinului**.

Așa cum trădează titlul uneia dintre piese, Horia Gârbea jonglează în textele sale cu personaje celebre pe care le plantează în situații inedite, provocând, cum spunea Laurențiu Ulici, teatrul însuși, ca literatură.

Consecința firească, tratatul (fals) al lui Horia Gârbea, tentând să schițeze modelul "spectatorului de școală nouă", glorifică intertextualitatea și așază demersul său creator sub sloganul "ironie mereu și mereu parodie!".

Găsim, care va să zică, Cehov, Shakespeare, Goethe, Flaubert, O'Neil, Ibsen (fiindcă "în teatru, mai ales, o replică verificată face cât două"), neapărat aromatizați cu Caragiale (ba chiar Alecsandri) și ajungem, astfel, la "metafora perfectă a piesei autoreglate: *Bravo, mă! Prostovane!*"

Lucian Perța Cuțitul ca o mască

Editura Grinta,
Cluj-Napoca

Prin anii 1976-1985, Lucian Perța făcea parte din grupul *Ars amatoria*, cunoscut mai ales în mediile scriitoricești, pentru producția

sa de cântece-samizdat Radu G. Țeposu, George Târa, Ioan Buduca, Lucian Perța, Ioan Groșan compuneau **Imnul lui Ștefan cel Mare** („Ridică-te, Ștefane, și vezi-ți pruncii/ Cum au primit Ordinul Muncii!...“), **Omagiu tovarășei Elena Ceaușescu** („Foaie verde foi de mac/ S-a urcat scroafa-n copac/ S-a urcat pe crengi de meri/ Să culeagă polimeri...“) sau **Balada exportului de carne** („Cârnăcior din trei sute de porci/ Măcar în țară capul să-ți întorci/ Trupul treacă-meargă la export/ În cotețul nostru porcu-i mort...“).

Iată-l pe Lucian Perța rămas fidel parodiei: peste o sută de poeți (printre care Cezar Baltag, Ana Blandiana, Constanța Buzea, Aura Christi, Nichita Danilov, Ioan Es. Pop, Gheorghe Pituț, Pavel Șușară, Cassian Maria Spiridon, Radu Cange, Gheorghe Tomozei, Grete Tartler) "înjunghiați" - în glumă, nu în bășcălie - în volumul **Cuțitul ca o mască**, reunind, de fapt, aparițiile de peste ani (începând cu 1990) din revista "Luceafărul".

Octavian Soviany îl numește "personaj fantast, ieșit parcă dintre paginile unei povești medievale cu goliarzi", Marius Tupan vede în parodia sa "un text paralel, uneori mai expresiv decât cel parodiat", iar Radu G. Țeposu povestea despre el că scrie "cu înțelegere și candoare despre metehnele semenilor, despre viciile vie-

1) **La gioia** (George Anca), roman, Editura Aime.

2) **România care a dispărut** (Rhea Cristina), interviuri, Editura Curtea Veche.

3) **Aripi de risipă** (Nicolae Șt. Sorescu), versuri, Editura Fundației Culturale „Spirit Românesc“, Craiova.

4) **Scrisori din lumi paralele** (Alina Cârâc), roman, Editura Artemis.

5) **Realitatea orei** (Ion Avram Dunăreanu), versuri, Editura Eminescu.

6) **Seceta** (Sorin Teodorescu), povestiri fantastice, Editura Arhetip.

7) **Moartea autorului de romane polițiste** (Sorin Teodorescu), Editura Allfa.

8) **Argonauții din Strada Telegrafului** (Domenico Maria Morina), roman, Editura Eminescu.

9) **Chip nevăzut** (Magdalena Constantinescu - Tatiana Rădulescu), versuri, Editura Eminescu.

10) **Zăpadă la Roma** (Ileana Urcan), roman, Editura Dacia.

galaxia cărților

ții politice ori despre carențele de mentalitate“. *Cvasi elegie, Rime sub-balkanice, Mă clatin pe lângă palincă, O aripă în plus, Am fost un visător precoce, Moartea calului de febră, Un poem mic burghez și trist, Peisaj la kilometrul 0, Viața în dungă, Ruginesc, Raport asupra generației mele, Despre structura salcâmlor, Cu privire la poetesele tinere, Aptă fata asta sunt subtile, neconvenționale dări de seama asupra stării poeziei și a celor care o fac. Râs și nu rânjet, parodie și nu maimuțareală.*

Ilie Gorjan Clipa de rouă

Editura Ministerului
de Interne

“Mi-e cântecul țării/ mai nou/ decât roua ce-mi soarbe/ piciorul./ mai cântec/ decât oasele pietrelor/ neînvinse./ mi-e cântecul țării/ mai aproape de inimă/ decât sufletul greu/ al furtunii./ mi-e cântecul durere./ mi-e cântecul amar./ dar țara mi-e mai cântec/ decât un nai hoinar./ și toată mi-e o hartă/ în care-nape/ sărutul ei cu buze de flori./ marginea ei albastră./ și toată liniștea noastră“ - Ilie Gorjan se află la al cincilea volum de versuri (după **Lacrimă și dor, Sub semnul sărutului, Miez de lumină și Liră și scut și după prezența în alte cinci volume antologice**).

Cea mai recentă realizare lirică a sa este structurată în trei segmente distincte: **Voievodul câmpiei, Floare de amurg, Aripă de ceas**, fiecare dintre acestea exprimând mai ales legătura cu țara (care are ochi ce "se aprind/ ca grăuntele de rouă"), mai ales raporturile cu divinitatea (plânsul ei e simțit "ca o rugă din poveste", "ne-am stins ca doi îngeri sălbatici și goi", "Iar eu cu crucea pe Golgota, pe-o lacrimă mă sui"), mai ales dragostea și avatarurile sale ("Ți-au înflorit buzele ca mi-reasma sufletului/ pus mereu pe șăgălnicii sublime", "Te-am cucerit ca pe o redută blândă, dar/ tot mi-au mai rămas în suflet treptele de/ pe piscul inimii tale").

Voievodul câmpiei este nimeni altul decât "Soldatul, acest Măria sa/ al liniștii noastre./ cu lacrimile-ntoarse pe umăr/ în seri albastre./ cu ranița lui grea de cuvinte/ nespuse...". Ilie Gorjan este el însuși ofițer al Jandarmeriei Române.

Poetul găsește "floarea de amurg" și îi rupe "o petală târzie", iar "dac-aș fi un real Demiurg/ Aș clădi-o-ntr-o lacrimă vie"... Nu e un real Demiurg, însă poetul este atins de grația divină: "Dumnezeu m-a sărutat când m-am născut/ Și m-a trimis spre o albastră zare/ Să-i sorb durutul ce nu doare./ în lacrima de rouă să m-ascult."

Și își alege destinul de "rob al stelelor": "Mă dau rob stelelor și Carului Mare călător, pentru ca Steaua Polară a sufletului tău să-mi fie călăuză inimii pe drumul dragostei depline."

Pagină realizată de
Marie-Louise Semen

M-am născut și am devenit conștient într-un colț al Europei, într-o țară pe care toate hărțile din lume o identificau acolo, pe bătrânul continent; când auzeam numele vechii nimfe pe care Zeus a răpit-o travestindu-se în taur știm că putea fi vorba și despre mine, ca unul care mă consideram solidar cu francezii atunci când străbăteau Sahara, cu spaniolii când descoperiseră America, Lumea nouă, cu englezii când au ajuns în Kilimandjaro... Primisem o educație în consecință și mediul în care mă formasem mă îndreptătea să cred ceea ce și numele meu de cetățean indica: un urmaș al unei cetăți glorioase, care cu două mii de ani în urmă stăpânise lumea și lăsase peste tot urme ale înaltei sale civilizații.

Fără să-mi fac vreo mândrie din asta (eu, care am susținut mereu că sunt o rezultată) risc a avansa opinia că eram un exemplar reușit dintr-o serie, dintr-un grup, într-un anume cadru social. Iar în măsura în care mă diferențiam, observam mai bine existența altora (pe care eu cred că tocmai individualității o disting mai bine) a semenilor mei cu care veneam în contact sau despre care numai aflam din uzite. Erau oameni mai dezavantajați, mai săraci, mai proști, mai urâți sau mai leneși. Deși îi simțeam „altfel“, nu pregetam să cred că ei s-ar putea schimba și că, deci, după puterile mele, trebuie să-i ajut. Varianta melioristă, pentru mintea mea fragedă, era ca cei de jos să fie ridicați, cei ignoranți să fie învățați, cei săraci să fie ajutați, nu cea inversă, a diverselor bolșevisme: să doresc coborârea nivelului societății pentru a da satisfacție (dar numai atât) celor ce nu posedă ceea ce au alții.

Situația aceasta se impunea oricărui cetățean român cu oarecare inteligență și sensibilitate, deoa-

rece la noi în țară se întâlnea ca nicăieri altundeva un contrast net între vârful societății (de la orașe sau din conacele boierilor la țară) și amărății și nevoiașii din bordeie, eventual din corturile unor populații semi-nomade. Aproape toți cei aflați în situații mai bune doptaseră ideea democratică impusă de veacul al XIX-lea, dar nimeni nu credea că ar trebui să renunți la avere, la educație, inteligență, profesioni de înaltă specializare, la înlesnirile tehnice ale civilizației pentru că astfel le-ar face vreun bine celor ce nu le posedă. (De altminteri, un economist a calculat că dacă s-ar ajunge să se socializeze averea națională, adică s-ar împărți în modul cel mai echitabil întregii populații a României, fiecare cetățean s-ar fi ales cu ceva echivalent cu o oaie și jumătate.) Majoritatea celor avuți adoptaseră atitudinea vechii nobilimi generoase, ceea ce, poate, în cazul unei națiuni ca a noastră, ascundea și interesul de a atrage exemplarele talentate și capabile din „popor“, solidarizându-le cu pătura conducătoare, peste ideea de clasă. Reușitele extraordinare ale unor persoane ultradotate (academicieni, mari savanți, chiar oameni politici) proveniți din sărăcime, atașați apoi ideilor conservatoare, dovedește o bună intuiție a năzuințelor celor de jos, care nu sunt totdeauna destructive. Tipul bursierului merituos este clasic în cultura română încă din veacul al XIX-lea și ilustrarea unor oameni fără familie sau cu origini foarte modeste arăta o cale de urmat și de perfecționat. (Nu vorbesc aici de domeniul literaturii, care e prin excelență al talentului și autodidacticismului și unde, printre atâtea strălucite exem-

ÎN TRE SCIȚI ȘI ÎN TRE PARȚI

alexandru george

ple de bastarzi, M. Sadoveanu, T. Arghezi, Panait Istrati, Camil Petrescu, G. Călinescu s-ar putea identifica tipul „fiilor de spălătorese“ - atât de drag lui Marian Popa.)

În societatea mai înstărită românească nu exista fenomenul tipic rusesc al „vinovăției“ bogatului față de sărac; era dominant cel de înțelegere și compasiune, dorința nu de a desființa pe bogați, ci de a-i desființa sau măcar reduce pe cei săraci. (Cred că explicația provine din diferența de situație istorică; la noi, averile nu fuseseră dobândite prin jafurile unor întregi continente, prin exploatarea de secole, prin cuceriri; la noi îmbogățirea era o afacere destul de recentă, cei „de sus“ erau de multe ori parveniți, inși care prin familie se ridicaseră ei înșiși de curând, prin activism și muncă, prin ingeniozitate și talente diverse, nu huzurind cu nepăsare într-un stat bine consolidat, care le asigura ferm rente în perpetuitate.) Dincolo de o politică oficială de orientări culturale populiste, care pot fi bănuite de cine știe ce interese obscure, exista o obligație asumată, mai mult decât o simpatie a celor de sus față de cei de jos, care nu justifica însă răsturnările survenite.

C clasele de sus continuau să posede (după ce deținuseră aproape cu caracter de monopol) superioritatea culturii, a educației, a pregătirii intelectuale,

cu atât mai remarcabilă într-o ambianță cu atâtia analfabeți; de aici, un fapt care nu a apărut decât odată cu comunismul: teama de cultură, de inteligență, de meritul artistic sau cultural nu exista. Cei de sus priveau cu toată bunăvoința și încurajau ridicarea intelectualității, a omului merituos, a artistului de care tocmai societatea înaltă se folosește măcar pentru a-i alcătui decorul. Și poate că acea „meritocrație“ s-ar fi realizat și mai accentuat în țara noastră, făcând o experiență interesantă, dacă n-ar fi venit răsturnarea adusă de cel de-al doilea Război Mondial și ocupația rusească, de data aceasta nu sub forma doar a unei mari forțe brutale, dar și a unui întreg program de distrugere. După ce bolșevismul legionar vestise doar ceva, cel roșu, aplicat de ocupant și de cozile lui de topor, a adus România în situația de a trăi o adevărată catastrofă națională, ale cărei consecințe nu pot fi nici acum evaluate exact. (Acei douăzeci și cinci de ani ai previziunii lui Silviu Brucan rămân doar o glumă.)

Odată cu comunismul, răsturnarea a urmărit distrugerea elitei politice, culturale, intelectuale românești și înlocuirea ei cu indivizi ziși din „popor“, de fapt niște deșeuri ale societății, muncitori lipsiți de profesionalism, intelectuali ratați, lichele culturale (care nu trebuie confundate cu „colaboraționistii“, oameni de cultură, uneori cu mari merite, care au obținut doar un plus de onoruri, ori și-au consolidat numai o anumită situație în condițiile catastrofei naționale din acei ani.) Eu nu vorbesc de oportuniști, ci de nulități, de inși străini de funcțiile în care au fost puși și

de pozițiile de dominație pe care nu le puteau justifica prin nimic. Partidul a scos cu furca din străfunduri toate gunoaiile societății, care, ele, vor da tonul, indiferent că la Academie sau în cutare Minister se aflau, cu rol pur decorativ, o serie întreagă de foști, sau oameni de oarecare merit, fără nici o influență de vreun soi asupra hotărârilor și directivelor culturale (de cele politice, nu mai vorbesc, deoarece nu se poate vorbi de ridicola barbă a lui Voitec având vreun rol în afacerile statului).

Eu, care am fost martorul consternat și înspăimântat al acestui fenomen, am fost inițial mirat: de unde, din ce straturi barbare răsăriseră acești oameni, miniștri sau conducători de întreprinderi semi-analfabeți, „șefi“ cărora li se scria raportul lunar de activitate, singurul lor contact cu slova scrisă, directori cărora alții le redactau discursurile, iar dactilografele le puneau la punct ortografia? (Nu mai vorbesc de ce s-a întâmplat în lumea satelor, invadate de adevărați bandiți aduși de la raion, „agitatori“ la început, apoi activiști viriți peste tot, transportați cu camioanele pentru a-i „ajuta“ pe țărani.)

- Poporul suntem noi! erau puși să spună toți aceștia, deși poate nici ei nu credeau în calitatea ce li se atribuiseră oficial... Dar, cu timpul, au ajuns să se convingă și ei; acum, a doua sau a treia generație afirmă cu oarecare legitimitate.

- Poporul suntem noi, reprezentanții lui! afirmase cu vreo sută de ani înainte P.P. Carp, și e cazul să te întrebi cui ar trebui să-i dai dreptate? Noua clasă politică actuală nu se revendică de la vechea boierime română; ea, care aspiră la toate avantajele civilizației și mai ales la „Europa“ (în care cea de din jurul lui 1900 se găsea în chip firesc) se deosebește chiar și somatic de aceea, ca să nu mai amintesc de figurile pocite, de urîțenia numelor, de căutăturile sinistre și rânjetele cu care se afișează, de lipsa de ținută.

Or, eu, martor al barbarizării României, trebuie să recunosc că marea nenorocire n-a fost doar că a trebuit să trăiesc între sciți și între parți, dar și că i-am văzut pe aceștia apărând dinlăuntru, din adâncurile necivilizate, dezvoltându-se ca un fenomen de rasă.

În marea sa carte, **Cronică de familie**, în care îi scapă atâtea observații juste despre ceea ce s-a întâmplat în România, la trecerea spre comunism, Petru Dumitriu încheie șirul povestirii cu observația unui „boier“ față de invazia lumii „noi“:

- Noi nu i-am cunoscut pe oamenii ăștia!...

La rândul-mi, eu nu fac decât să repet constatarea, dar nu cu un accent admirativ, pe care în acea vreme nu l-a avut nimeni, ci în modul cel mai jalnic. Numai că revelația rămâne revelație, chiar dacă e foarte tristă. Trebuie totuși consemnat ce efecte a avut nimicirea elitei române.

opinii

**marin
mincu**

SUPERFETAȚIA OBSCENITĂȚII

Am ezitat să scriu despre Ionel Ciupureanu, la volumele anterioare, fiindcă mi s-a părut inconcludent în ceea ce privește intenționalitatea poetică; nu eram convins că stăpânește voluntar mecanismele textului și am așteptat o altă apariție ca să mă verific. Indecizia mea receptivă capătă acum explicațiile necesare, în urma lecturii noului volum, **Krampack** (Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2002), când, în sfârșit, pot să afirm că Ionel Ciupureanu doar mizează actul poetic, substituindu-l cu simpla înregistrare a unor eșantioane verbale reziduale, aflate în stare larvară la periferia limbajelor prediscursive.

În mod virtual, astăzi, se poate experimenta orice formă de expresie, mizându-se doar pe obscurizarea mesajelor, semantice sau formale, fără, însă, a se putea avansa nici o pretenție auctorială. Îmi aduc aminte că am avut o ezitare identică în momentul în care Marin Sorescu a publicat primul volum din **La lilieci**: după opinia mea de atunci, poetul nu avea dreptul să publice sub semnătură proprie niște texte ce aparțineau *idiolectului bulzeștean*, ilustrând în model de creativitate orală identificabil în primul rând ca produs folcloric. Mai târziu, cu o altă perspectivă, am decelat un posibil sistem poetic sorescian, integrând organic și **materialul semnificant** inclus în ciclul **La lilieci**, structurat și organizat într-o

viziune unitară, definitorie pentru întreaga operă poetică a lui Marin Sorescu. Această situație creativă nu mai funcționează, însă, în cazul lui Ionel Ciupureanu; el înregistrează, fără nici o structurare poetică, emisia verbală aleatorie - de o echivocitate de cele mai multe ori obscenă - a unei instanțe feminine, lipsite de o motivare semiotică mai adâncă. În mod nu tocmai obișnuit, vocea textuală i se adresează lui „ionelaș” (ce ar putea fi însuși poetul), folosind toate dejecțiile unui cod argotic/obscen prin care sugerează un statut incert, din punct de vedere existențial și moral. Cea care îi suflă textele lui „Ionelaș” este o Pythie cam slobodă de gură (cum se autodefineste: „sunt proastă fără intenție”, „sunt măgărița porcilor”, „nu sunt îmbulănată” etc.), comportându-se după comandamentele unui dicton pan-sexualist („regulează-te soro”), de regăsit în emisia televizivă trivială a cuplului Leana/Costel, de „obârșie” oltenescă. Ionel Ciupureanu se erijează în postura de scriitor al unui teritoriu social intrat în alterare post-apocaliptică, specific periferiilor în care se dejectează materiile fecaloide. În acest spațiu abject, identificat cu orașul Craiova, primează rezidualitatea dejectivă („vărsare de fiere varice coacere-n păr/ negi năduf bătători/ fără înmulțire părăsiere gălci în gușă”) ce-și instituie „poietica” originală a „sufării-n rahat” ca reacție terapeutică la existență. Deși se exploatează toate latențele ambiguității, din orice text se lăbărtează trivial atâtea mărci aluzive ale unei

intermezzo

obsesii libidinoase; chiar dacă idiolectul vorbit în arealul Craiovei conține pluriile pestilențiale ce indică atracția către conotația licențioasă nu înseamnă că această *conversie obscenă* a materialului lingvistic este oricând omologabilă din punct de vedere poetic. Are loc un proces de regresie a limbajului, o deformare spontană prin hibridarea semantică și gramaticală, caracteristică zonelor interstițiale în care defulările agresive sparg canoanele comunicării, impunând un fel de nouă *koine*, dincolo de orice bariere culturale. Ionel Ciupureanu reușește să înregistreze protuberanțele spasmodice, preformele, ce alimentează amalgamul lingvistic convulsiv al unei umanități periferice, intrate în stadiile crepusculare ale degradării. Textul „poetic” nu mai are nici o „metafizică” (deși presupune totdeauna măcar un „subliminală”), fiind doar o emisie incontinentă de limbaj prediscursiv ce nu mai exercită nici un fel de seducție asupra receptorului, în afara sindromului de patologizare comunicativă. Instanțele receptării poetice nu funcționează normal când nu există o minimă intenție de „organizare” a materiei lingvistico-existențiale căci Ionel Ciupureanu procedează ca și Ion Marin Iovescu, reproducând elementele fisurate ale unor idiolecte naturale, fără capacitatea conștientă de a interveni „poietic” asupra structurării acestora. El are naivitatea de a crede că introducerea în paranteze a unor nume (Toffler, Wittgenstein, Rorty, Matei Călinescu) sau a unor noțiuni abstracte (Eon, post-modern etc.) ar putea să sugereze acea intenționalitate artistică absentă. Din păcate, aceste inserții devin hilare, divulgând ignoranța flagrantă și scoțând în evidență inaderența suspectă a autorului la profesia poetică.

cvasicritice

Poemele Zverei Ion (**Copilul cafea**, Editura Vinea) se desfășoară în registrul eposului absurd, dar și al feeriei onirice, iar tensiunea lirică este aici rezultatul mixturii de grotesc și de grațios, pe care poeta știe să le dozeze în câtimi inefabile. Autoarea elaborează „basmе” pline de straniețe, care se deschid pe neașteptate spre autoreferențial, transformându-se în alegorii ale actului textual, populate de prezența „edificiilor scripturale” figurând Cartea. Trecerea de la lucruri la semne, de la realii la nominalii se convertește, pe parcursul unor asemenea texte, într-un spectacol neliniștitor, căci ea coincide cu nimicirea realului și cu elaborarea „personajului ficțional”, adică a „mortului viu” ce deconectează prin aerul său fantomatic: „Când noi dormeam, ea făcea litere./ seara îi umpleau gura cu zahăr, da' tot vorbea/ despre moartea care vine, moartea de oștean/ iar acum cică îl vede pe soldat/ acum soldatul enervat trece pe acest câmp/ dacă merge cu ochii închiși parcă soarele./ porumbul, vilele, blocurile, dușurile, strada/ sunt mai aproape dacă deschide ochii, poate/ că o să moară, nu la datorie ci de rușine./ cu stomacul sau, mă rog, vezica sfâșiate/ scapi de sub casca lui, te scap și eu de poveste./ îți tai părul, tai și eu rândurile astea/ te scuturi de praf, scutur toată cerneala pe jos/ (vrăjitorii din astea nimeni nu crede)”. Alteori operația de textualizare este figurată sub forma aventurii marine, care aduce în prim-plan simbolistica „oglinzilor de apă”, legată de actul semnificării, trecerea prin oglindă dovedindu-se aici un echivalent al morții, dar și al elaborării de scriitură. Copilul cafea invocă în ciudatele basme scripturale ale poetei va fi așadar un alter ego supus suicidului textual, eviscerării care marchează colapsul substanței vitale: „nu de stele ți-ai tras pânza peste urechi/

BASMELE ZVEREI

octavian soviany

nu de greață ești alb transpirat/ aproape fără degete fără picioare/ nu, ci pentru că toți îl visează/ pe copilul cafea/ ca pe un animal/ care acum și-a ridicat sprâncenele privește din apă/ și-a smuls plămânii și/ i-a intins pe jos pe podea/ asta mișcă la tălpile tale/ noaptea clătina”. Trecerea realului în textualitate coincide (întrucât scrierea este în ultimă instanță un limbaj gestural, iar textul se opune discursului) cu o alterare a capacităților locutorii, cu neputința rostirii de sine astfel încât ego-ul textual va căpăta facies-ul grotesc și neliniștitor al bălbăitei, iar poemul se va converti într-o pantomimă absurdă: „cu seara ea își muta/ scăunelul și-și strângea/ fălțile cu mâna/ și-și adună glezele/ și scrășnea și făcea o/ gaură în dreptul ferestrei/ pentru cunoștii/ locul pentru scos un capăt/ de lumânare nu o aude oricum nimeni/ de pe stradă/ nu zbiră ea/ nu face decât”. Punctul culminant al acestei pantomime dezabuzate îl constituie farsa metafizică, care proclamă boala cuvântului în accepțiune de logos și face din rostirea diformă o manifestare a sacrului degradat până la ipostaza bufonului divin care tutelează jocul bălbăitei universale: „poate și Dumnezeu se bălbăie/ nu, nu se poate/ El are doar o barbă și o burtă/ bălbăie./ își clipește ușor tălpile într-un rău printre/ peștișori verzi/ și o face pe bălbăită să rădă/ o gădila ușor pe spate/ și ea se tăvăleşte/ de răs”. Ca și colegii săi de promoție, poeta are un discutabil simț al grotescului și, atunci când renunță la fanteziile ei scrip-

turale, proiectează (fără a fi nici „fracturistă”, nici „minimalistă”) comedia cotidianului, pe parcursul căreia lipsește însă deriziunea nimicoare, viziunea Zverei fiind mai curând ușor amuzată, fascinată de baletul dizgrațios al manechinelor omeneste, așadar umoristică, cu atât mai mult cu cât această realitate e răscumpărată prin dragoste de prezența perechii angelice: „Oamenii mici făceau chetă numai/ sub pat cu monezi de douăzeci/ numai cu degetul pe buze te vedeam./ te chema altfel. desenam dreptunghiuri/ și câte un x în loc de scaun. erai/ chircit brațul tău se repeta în aer/ da. și îți tot încurcam numele. o/ nepotrivire de litere./ mereu las foaia albă./ mereu îmi ard genele/ când aprind o țigară/ iar mi-era dor de tine./ toți oamenii aștia se uită bine se uită lung/ Se tot uită cred că vor să ne sărute pe gură”. Dincolo însă de toate acestea esențial rămâne faptul că Zvera Ion scrie altfel decât colegii săi de promoție, are o certă personalitate, iar poezia ei este una cu „suflet”, în răspăr față de lirica derizoriului, discursul „mânios”, sau mitologia „prafului și a pulberii”, pe care ne-am obișnuit să le întâlnim în textele autorilor foarte tineri. Credem în destinul acestei poezii și salutăm în Zvera Ion o poetă autentică și originală.

Cioc, cioc

Cioc, cioc, cioc -
Îi spun pietrei -
Vreau să ies,
Nu știu cine m-a închis aici,
Cine m-a suit pe soclu
Fixându-mi tălpile,
Mâna ridicată, ochii albi.
Mă doare, îi spun pietrei,
Mi-au amortit brațele,
Picioarele mi-au înghețat
Vreau să ies,
Să cobor,
Să trec -
De tot
Sau numai în altă stare de agregare.

Pe de rost

Trec prin timp ușor
Îngerește
Ca printr-o apă curgătoare
Care
Pe alții îi pune
Să putrezească
În timp ce pe mine
Nu reușește
Nici măcar să mă ude.
Dar ceea ce pare minune,
Este doar nefiresc și neliniștitor.

Nu-mbătrânesc de propria mea vârstă
Ci de povara istoriei
Și, acoperită de răni,
Numai rănilor altora mă dor.
Viața mea
Nu vede, n-aude
Ce e bine pentru ea însăși
Și se risipește
Numai spre binele și indiferența
Tuturor.

Unde sunt marginile nebunești
Ale înțelepciunii divine
Când ești sau nu ești
Nu cât dai, ci cât iei?
Disprețuită pentru că nu cer nimic
Pentru mine,
Și suspectată pentru că le dau lor
De ei.

În afară de timp
În afară de rost,
Sfâșiind din nimb,
Iubind pe de rost.

Din ce în ce mai străină

Din ce în ce mai străină
Cu din ce în ce mai puțini cunoscuți.
Tot ce-mi era familiar
A lunecat
În marea lumină,
Tot mai mulți mă așteaptă
Tot mai puțini îmi țin aici de urât,
Tot mai stingheră,
Asemenea păsărilor
Obligat să plece
În țări mai calde...

ana blandiana

Adorm

Când nu mai pot să îndur
Adorm
Și, dacă-n somn se-aude
Încă surd realitatea,
Adorm în somn
Trăgând speriată cu urechea
Și, dacă și acolo mă ajunge,
Adorm în somnul din somn
Și în somnul din somnul din somn,
Până când ultimul sunet
Și ultima rază
Se stinge
Și acolo
În mormântul de gradul trei
Al neexistenței
Aștept cuminte
Să mă trezesc vindecată
În somnul al treilea,

În somnul al doilea,
În somnul prim...

Amestec

Lacrimile amestecate
Ale victimei și ale călăului,
Lacrimile murdare
Scăldându-i împreună, dar
Nereușind să-i purifice,
Ci doar să cutremure din temelii
Cota cea mai de jos
Și cea mai fierbinte
A umanității
La care încerc să pătrund
Alunecând periculos, gata să cad,
Pierzându-mi echilibrul
Prin mătrea de milă
Și de repulsie.

În sine

Mare fără alge,
Fără pești,
Fără pescăruși,
Atât de frumoasă
Încât frumusețea îi ajunge în sine,
Suficientă să ascundă sirenele
De soarele cu nume de zeu,
Responsabil cu lumina și vorbele
Pe care
Într-o baie de sânge
Le stinge
În fiecare seară
Cu greu.

Programul

Despre moarte
Unii spun discursuri
Alții poeme
Iar alții mor pur și simplu
Pentru că nu știu să facă altceva.
În jurul acestora din urmă
Ceilalți se strâng pioși
Și enervați că li se strică programul,
Ca și cum n-ar ști
Că-l vor strica și ei altora
Atunci când nu vor mai ști
Să facă altceva.

MAXIM MĂRTURISITORUL

dan stanca

Anul 1988 a trecut cu mare greutate, târându-se, scârțâind, pârâind, zdrăngănind, obosit să care atâția și atâția oameni ale căror speranțe căzute ca o piatră de moară pe fundul lacului îi făcea și mai grei. Aproape printr-un miracol, dar așa se întâmplă întotdeauna când ambianța e compactă și ostilă, găsești firida pe unde te poți strecura și-ți faci culcuș chiar sub nasul monstrului care, ocupându-se să strivească sub etichetele lui hidoase grupuri mari de po-

cerneală proaspătă

pulație, ignoră amănuntele, fărimiturile, adică persoanele izolate, reușeam să iau concedii în neștire, le alternam, de odihnă, fără plată, medical, mă învoiam, întindeam coarda, cum se spune, dar nu-mi păsa. Mă obișnuisem să mănânc din ce în ce mai puțin, neavând de unde ști pe atunci că peste mai puțin de zece ani voi ajunge să nu mai mănânc deloc...

Satisfacția indescriptibilă de-a trage de o sută de lei până la ultimul sfanț! Câte felii are o pâine? Depinde cât de subțire le tai! Câte dintre acestea mănânci pe zi? Și tot așa! Punând în aplicare programul alimentației minime am înțeles că trebuie neapărat să-l dublez cu distrugerea cărților de socialism, economie politică, filosofie. Luam metodic volumele și începeam să rup filele una câte una. Apoi le îndoiam și le rupeam din nou pe jumătate. Repetam operația de mai multe ori până când dintr-un filă rămânea o sumedenie de hârtiuțe ca niște petice, care oricum nu mai puteau fi reconstituite pentru a reface întregul și pe care le aruncam apoi de la etaj ca o ploaie de confetti. Simțeam că în felul acesta mă eliberez de mine însumi, de tot ceea ce învățasem, citisem... o carte intitulată *Marxismul și estetica* fusese făcută ferfeniță, până și copertile de carton lucios fuseseră rupte cu multă pasiune în așa fel încât din resturile rezultate nu era nici măcar unul mai mare decât unghia de la degetul mic al mâinii...

Tot atunci am aflat de moartea vecinei care venea lunar să-mi ceară s-o împrumut. Am văzut-o întinsă în coșciug, înconjurată de rubedenii sărace. Era atât de slabă și

miniaturizată încât cutia de lemn în care fusese așezată părea uriașă ca o corabie în care se ocupa doar un spațiu foarte mic. Pleoapele grele și zbârcite astupaseră definitiv ochii ce se luminaseră de fiecare dată când o ajutam. Avea înfășurată în jurul gâtului, poate pentru a-i da consistență, o eșarfă albă, de mătase, împodobită cu o broșă fără nici o valoare, tinichea ordinară, de forma însă a unei viori. Cei care veniseră, aduseseră foarte puține flori. Oricum se împrișmăvâra pe atunci, aerul era proaspăt, înmiresmat, iar imaginea moartei părea cu adevărat o icoană tăiată auster în corpul naturii inconștiente ce nu știe că există moarte. Poate atunci a fost prima dată când am simțit direct, nemediat ruptura dureroasă, dar providențială, dintre universul îmbelșugat, multicolor, dezordonat și nobila geometrie care caracterizează spațiile nevăzute. Bătrâna devenise aproape muzicală, se esențializase, pierzând complet atributele vieții. Era moartă, dar moartea ei continuaarele labirint al ființei prin alte și alte serpentine... În momentul în care m-am aplecat s-o sărut iar buzele i-au atins fruntea, am tresărit cum, evident, nu s-ar fi convenit, crezând, de fapt, fiind sigur că osul abia învelit de pielea subțiată era piatră...

Acesta a fost primul moment important al anului. Celălalt l-a reprezentat admiterea Cameliei la Facultatea de Medicină. Când m-am dus s-o felicit mi-am adus aminte de cuvintele ei: nu vreau să îmbătrânesc, un bărbat treacă-meargă, dar o femeie bătrână e ceva oribil. Părinții ei, deși în casă, păreau iarăși complet absenți. Bucătaru, așezat ca de obicei în fața televizorului, având alături sticla de țuică, dormea cu ochii larg deschiși. Se odihnea foarte bine stând în capul oaselor, ușor rezemat de speteaza scaunului. I-am plimbat mâna prin dreptul ochilor, dar nu a avut nici o reacție. Soția lui făcea ca de obicei treabă și de asemenea nu dădea nici un semn din care să se fi înțeles că observase venirea cuiva în casă. Camelia m-a luat de mână, a dus degetul la buze pentru a nu face gălăgie și m-a dus în camera ei. Voiam s-o întreb ce se întâmplă. Nu mai voiam să vorbescă cu mine sau erau somnambuli? Ea nu dădea atenție derutei mele. Mi-a spus că așa au fost mereu părinții ei. Ceea ce văd e doar efectul maxim, chintesenta unei vieți bazate pe necomunicare. Acesta era alt lucru de care se temea foarte tare. Să ajungă alături de un bărbat cu care să nu aibă ce vorbi. Până la urmă n-ar fi avut altă cale și ar fi început să semene cu mama ei. „Voi merge prin casă cu ochii închiși sau semideschiși, voi fi oarbă, nu voi întâlni decât amintirile... voi face treabă iar mâinile, picioarele nu-mi vor mai aparține, vor munci fără să le dau eu vreun ordin... mă voi retrage în mine însumi unde numai eu îmi vorbesc, eu mă ascult, numai eu mă înțeleg...”

Camelia avea într-adevăr clipe de totală desprindere de ceea ce era în jur. Lăsa capul într-o parte, respira foarte rar, ca într-un exercițiu yoghin și, odată cu fiecare respirație, se revărsau și valuri ametoitoare de cuvinte. Parcă tot corpul ei atunci mirosea a

floare de măr sau de cireș, unduia, fremăta ca o livadă a purității, fără ca aceste vibrații s-o facă, totuși, să trăiască mai intens. Era total desprinsă, detașată, imună la orice stimul ce ar fi venit din exterior. Era cu adevărat Fecioara, Preacurata care se află în neîntinată imobilitate și în același timp prin prezență, radiind bunătate și frumusețe, îmbată tot cosmosul de iubire, pictând norii în rozul acelorasi flori de cireș cărora tot ea le-a dat viață, binecuvântând crestele munților, dând apelor în care soarele înoată limpezimea voalului. Probabil acesta și este secretul biruinței: iubirea sublimată în contemplație. Ore, zile, săptămâni trec, așa cum trece puful de păpădie prin fața degetelor, dus de vânt. Timpul moare, e strivit ca o năpărcă în clipa în care se manifestă o putere superioară lui. Și aceasta nu poate fi decât dragostea, poartă întâi abia crăpată, apoi întredeschisă și în cele din urmă deschisă larg, trântită de perete... Faci primul pas, înaintezi, avansezi, nu-ți dai seama că mergi, nu știi dacă mergi, zbori, înoți, de fapt plutești, nu mai acționează asupra ta nici o forță de atracție, este doar una singură identică cu lumina care te cheamă și te asimilează până ce ai devenit tu însuși o rază absorbind apoi alte ființe, ce devin apoi tot raze, întretinând acest drum om-lumină, fără sfârșit...

Puteam s-o privesc ore în șir. Ochii ei albaștri-violet, alungiți exprimau atât duioșie, cât și severitate. În smalțul irișilor se contopeau o multitudine de nuanțe în așa fel încât, cromatica nefiind unitară, îl punea pe privitor în situația de-a descifra un caleidoscop, ceea ce transforma frumusețea în ceva inuman, dar tocmai natura ei specială de-a nu fi o tânără frumușică și atât o făcea deformant de inaccesibilă. De aceea nici n-aș fi putut-o privi dezbrăcată, după cum hainele care c. descopereau nu aveau concretețe, păreau niște voaluri învelind o sculptură ce nu s-ar fi putut rușina oricâte perechi de ochi ar fi privit-o. Din acest motiv relația noastră nu se putea degrada. Trecusem de vârsta la care necesitățile sexuale sunt imperioase. Mă culcam cu o femeie doar dacă o iubeam și deja nu mai spuneam - vorbă banală - că noaptea toate pisicile sunt negre. Nu eram nici un tomnatec platonizant care idealizează femeia sau dintr-o pornire masochistă face exact invers, văzând în ea Lolita eternă, care stimulează fantezia erotică până în pragul demenței. Camelia însemna pentru mine doar o frumoasă neverosimilitate. Putea fi o sfântă, fără îndoială, uneori o așezam sus de tot, în ultimul cer al desăvârșirii, acolo unde fericirea și fecunditatea sunt totuna, dar de cele mai multe ori, coborând-o pe pământ alături de mine nu puteam decât s-o admir și să observ grațioasa împletire a contrariilor: duioșia și severitatea, receptivitatea și sălbăticia, căldura și răceala, dar o răceală stelară, după cum și căldura nu izvora dintr-un organism animalic, ci dintr-o făptură încă neposedată, treptat, se armonizau, se completau dându-mi voie să mă apropiu de ea, așa cum te apropiu de ceva care nu-ți aparține și despre care știi că ți se va dărui doar ție aici sau de parte, în altă viață, coroană a vieții de pe pă-

mânt. Doar alături de ea am învățat în timp sensul curățeniei. „Cel ce și-a făcut inima curată va cunoaște nu numai rațiunile celor mai prejos de Dumnezeu, ci va privi întrucâtva și în Dumnezeu însuși; după ce va fi trecut peste toate acestea va ajunge la capătul cel din urmă al fericirii“ (Maxim Mărturisitorul). Ea mi-a spus că în timpul tezei de anatomie s-a gândit intens la aceste cuvinte. Un subiect din cele șase sau șapte îi era complet străin. Trebuia să descrie detaliat structura rinichiului. Nu-și mai amintea însă o iotă. S-a speriat atunci foarte tare. Știa că dacă nu scrie nimic sau greșește va pierde în mod sigur examenul. Grila de punctaj fiind foarte severă, orice inexactitate era sancționată drastic. Apoi și-a revenit rostind în gând rar, ritmic cuvintele din Maxim Mărturisitorul. Acestea o ajutau enorm, o linișteau, o luminau. Ar fi putut să se ridice din bancă, să arunce pe geam hârtiile ce aveau într-un colț antetul facultății, să ia și hârtiile celorlalți candidați și să le arunce, ar fi meritat să producă stupefacție, groază, indignare, dar ar fi fost prea ușor, prea simplu, o asemenea atitudine ar fi reprezentat doar primul efect, cel superficial, al forței care crescuse în subconștientul ei dominat până atunci de emoții minore. Pe urmă, însă, a început să-și amintească subiectul. Cuvintele filocalice descuiaseră lacătul uitării. Își amintea noțiuni necesare și celorlalte subiecte de examen, pur și simplu ajunsese să cunoască chiar mai mult decât învățase. Uimirea sinonimă cu fericirea a fost atât de mare încât i-a permis să termine prima și să ia apoi nota maximă. Triumful nu i-a dat însă nici un moment sentimentul superiorității. După clipa succesului minunea pe care o trăise pe propria piele și propria memorie putea oricând s-o zdrobească. A înțeles că, în fața hotărârii lui Dumnezeu, ființa omului nu contează nici cât o coajă de nucă sub roata unui camion. Dumnezeu face cum vrea el și ce vrea el. Tu nu trebuie decât să te așezi într-un unghi favorabil în așa fel încât briza suflată de plămâni lui calzi să-ți înlesnească Drumul, să te ajute să fii Drum. Practic pentru ea examenul de admitere la Facultatea de Medicină nu însemna decât această semnificație: întâlnirea miraculoasă dintre o suită de cuvinte duhovnicești și un capitol consistent din anatomia umană, precum și concluzia înțeleaptă pe care o trăsesse de aici: minunea nu era o armă de care să ne slujească în viitor. Dimpotrivă. Pe parcurs putea să aibă cele mai neplăcute surprize. Ceea ce odată decursese în favoarea ei a doua oară putea să-i facă mult rău.

„Ce s-au mai bucurat ai mei când au aflat că am intrat la facultate, mi-a povestit ea, s-au trezit din amorțeala în care i-ai cunoscut tu, au petrecut, s-au veselit, și-au chemat rudele, prietenii, fata lor e studentă, glume nesărate, stupide, un pahar sau mai multe pahare în plus, turmentarea de rigoare. Și mama s-a amețit, imaginează-ți... Icoanele de pe pereți erau din ce în ce mai rușinate. Icoana de la tanti Sofica se înnegrise din cauza rușinii. Doar eu o privesc și mă simțeam foarte tristă. Tristă și fericită fiindcă înțelesesem că sunt la dispoziția lui Dumnezeu... Domnu' Carp, am intrat în categoria ființelor care nu sunt deloc protejate. Asupra noastră Dumnezeu poate acționa oricând. Ne face din oameni neoameni și invers. Suntem la bunul lui plac, ceea ce ne măgulește dar, în realitate, ne înspăimântă. Acum putem fi inteligenți, cultivați, știm limbi străine, iar peste o clipă uităm tot. Dumnezeu își alege mereu câțiva oameni cu care se joacă fiindcă îi place foarte mult jocul, fiind și el un copil

care se plictisește acolo, sus, în ceruri. Atunci închide ochii, întinde mâna și numește la întâmplare, tu, tu, tu, Uriașa panoplie de cristal aninată în fața sa, pe care sunt înfipte ca niște perle destinele noastre, începe să vibreze în dreptul celor arătați. Vibrația se transmite până jos pe pământ, stelele tremură, vânturile se stârnesc și suflă din ce în ce mai puternic, apa oceanelor spumează, numai populațiile greoaie nu simt nimic și nu știu că din masa lor inertă au fost desprinse câteva granule, fulgi de sânge, de care are nevoie Dumnezeu în jocurile sale superioare“...

Poate atunci ar fi trebuit s-o sărut. N-o sărutasem niciodată. Îi atinsesem doar obrații, fruntea, îmi apropiasem respirația de ochii ei irizați, melancolici și totuși fantastic de atenți. Ne aflam pe un platou de munte la început de toamnă, toate culorile băteau spre ruginiu aspru, lumina era intensă, avea un tipăt disperat, ascuțit, care ne străpungea ochii, umbrele se lungeau ca întinse pe masa de tortură din cauza înclinației accentuate a soarelui. Spre deosebire de zilele de toamnă petrecute la șes sau la deal unde vremea pare să fie răbdătoare și lasă tuturor dulcele gust al răgazului, la munte ea e sălbatică și grăbită, îi biciuiește pe cei întârziați și-i zorește să se închidă în casele lor. Mă aflam sus pe munte și simțeam că elementele stingherite de prezența noastră ne cer să coborâm urgent în vale. M-am hotărât să-i povestesc:

- Când am venit prima dată la voi în casă trecând printr-un parc, am văzut un om care mutila o statuie. Punea atâta patimă în acțiunea sa încât m-am oprit, m-am apropiat de el, i-am pus mâna pe umăr și l-am rugat să mă lovească pe mine. Omul avea o figură descompusă, grotescă. A ridicat ciocanul, dar nu m-a lovit. Când m-am întors, am văzut că statuia era însângerată.

- Iar a doua zi ai constatat că nu există nici parc, nici statuie, complet ea. Nu e dovada jocului lui Dumnezeu?

- Nu m-am mai întors să revăd locul. Mi-a fost teamă. Și Traian era tulburat. Mai știi ceva de el?

- Da, l-am întâlnit în București, dar n-am vorbit. Nu voia să-mi dea atenție. Știi ce o să fac? spuse abrupt. Renunț la facultate.

Am privit-o uluit, deși o asemenea decizie era previzibilă.

- Exact ce ți-am spus. Examenul la anatomie a fost dovada. Uitasem complet subiectul, poate nici nu învățasem ca lumea, era normal să-mi zboare din minte ca deodată, inexplicabil, prin revelarea unei forțe forte ce nu avea nici o legătură cu rememorarea, să știu chiar mai mult decât știu cei care tociseră și se pregătiseră cu meditari străluciți.

Când descoperi o asemenea forță îți dai seama că pereții ființei tale se pot sparge oricând. Așa cum natura se uită acum la noi ca la niște intruși în sanctuarul ei și abia așteaptă să ne spulbere. Inspiră, bea, soarbe, acesta este momentul să nu mai fim...

Privea extatic măreția peisajului sălbatic și copleșitor. Uriașii adormiți nu se trezeau și totuși plutea în jur o amenințare subtilă. Cerul, norii, vântul, tipătul luminii, sângele soarelui, mirosul nopții și mai ales lipsa de vârstă a munților se împleteau, se compuneau și creau o senzație ambiguă, de înfiorare și tihnă, esența vocației misterioase de-a nu mai fi om. Tăcerea se confunda cu zgomotul, murmurul era tunător, fiecare strop de ploaie ar fi putut să fisureze sfera ce se rotea lent în jurul ochilor noștri și împreună cu noi înșine, martori și participanți ai rotirii giganticului candelabru cosmic... Aerul curat, tare, irespirabil prin prospețimea sa dădea senzația riscantă a vertijului continuată însă de cea beatifică a înălțării. Amețiti și înaripați simțeam că nu ne mai aparținem. Ca sămburii într-un măr eram din toate părțile înconjurați de țesutul rarefiat și în același timp compact al naturii. Îndemnul Cameliei formulat într-o stare de semiconștiență „inspiră, bea, soarbe“ conținea toate rezervele de fericire din care se poate împărtași un om pentru a realiza suprema făgăduință: uitarea de sine. Într-adevăr, uitându-mă, uitam toate dedesubturile, ungherele, cotloanele, cămările, pivnițele, debaralele ființei... Uitându-le încetău să existe și deveneam doar o masă din lemn alb de brad pe care se așază palmele și tălpile celui trimis să ne mântuie. Atât este mântuirea: coborîrea și

cerneală proaspătă

oferta ființei tale limpezite... M-am uitat la Camelia și părea cu adevărat transfigurată. Culorile cerului se reflectau pe trupul ei care era totuna cu chipul. Nu mai avea vârstă, își pierduse tinerețea, nu câștigase nici maturitatea coaptă, umbrele bătrâneții nu o întunecau, era aproape o făptură care ieșise din timp, călcase timpul sub călcâiul de porțelan, așa cum Preacurata făcuse odinioară cu șarpele alunecos, și nu aștepta decât să îmbrace ultima cămașă de lumină ce ar fi înălțat-o dincolo de toți luminătorii zilei și ai nopții, acolo unde sălășluiesc cele mai adânci puteri și ard fără flacără focurile minții neadormite. Mi-a fost imposibil să uit imaginea ei de atunci, aflată pe acel platou de munte, ridicându-și brațele prin care circulau deja curenții calzi, fremătători ai zborului. Stoluri de păsări vuiau prin vene, tăiau ferestre în mușchiul inimii, înțepând fiecare globulă de sânge cu vârful de aur al harului care pune stăpânire și lărgea un trup până atunci strâmt, copilăros, supus legilor obișnuite de creștere. Am îmbrățișat-o, am sărutat-o, știam că acea clipă este clipa clipici, topește toți ghețarii, pictează cele mai frumoase icoane, absoarbe țipetele și șoaptele și, până la urmă, lasă din om o pulbere fină ca nisipul vara în oglinda mării. Din acel moment nu ne-a mai fost frică de nimic...

„Conducerea colectivă și respectarea deciziilor este singura metodă de eliminare a acestor «conflicte»“

Marius Tupan: Domnule Uricaru, după o practică binecunoscută, cam la un an de la instalare, orice președinte de stat din lume vorbește despre starea națiunii, în fruntea căreia se află. Dumneavoastră conduceți o Uniune. Cum se prezintă aceasta în momentul de față?

Eugen Uricaru: Domnule Tupan, iată că de la prima întrebare sunt nevoit să fac o oarecare lumină asupra funcției de președinte al Uniunii Scriitorilor din România. Funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor din România nu este nici ceva politic, nici nu plasează pe cineva în ierarhia literară și nici nu adaugă ceva la talentul personal. Dimpotrivă. Deci, comparația cu un astfel de președinte este oarecum deplasată. Dar să revenim la Uniunea Scriitorilor din România. Starea Uniunii Scriitorilor din România este prezentată, de fapt, la fiecare trei luni, la ședințele de Consiliu și, lunar, la cele de Comitet Director. Ea este cunoscută (sau mai bine spus, va fi cunoscută) și din Buletinul pe care îl vom edita în curând. Totuși, voi anticipa și voi face o mică sinteză.

Programul social propus încă acum un an a fost realizat sută la sută - partea ce depinde de Uniunea Scriitorilor din România. Anume: deschiderea și menținerea în condiții bune a magazinului alimentar cu prețuri mici; peste 120 de scriitori din București și din țară beneficiază de masă de prânz, la restaurant sau acasă, achitată de Uniune; Comisia Socială funcționează mulțumitor făcând cu greu față cererilor crescânde și numeroase.

În ceea ce privește compensațiile bănești pentru pensionari pot să anunț două lucruri: Legea privind salariile de merit, inițiată de Uniunea Scriitorilor din România și susținută de scriitorul Adrian Păunescu a fost promulgată. Ea va acorda 3 salarii minime neim-

pozabile beneficiarului. Într-un termen scurt se va întruni Comisia de elaborare a instrucțiunilor de aplicare și, cred, în toamnă, legea va fi funcțională. În ceea ce privește compensarea pensiilor mici, am făcut repetate demersuri, sunt înaintate listele și argumentarea. Aștept o decizie în cel mai scurt timp.

Programul editorial merge mai greu, dar a demarat. Deja s-au reglementat toate raporturile juridice cu publicațiile Uniunii Scriitorilor din România sau cu acelea la care Uniunea Scriitorilor din România are o contribuție financiară sau de altă natură. Editura Cartea Românească se află în plin proces de analiză a activității economice. Până în toamnă cred că și Editura va redeveni o unitate cultural-economică așezată pe baze solide, cu o perspectivă clară. A apărut și revista „Luceafărul copiilor”, revistă care nu va greva finanțele Uniunii Scriitorilor din România; de asemenea revista „Drama”, o revistă de dramaturgie.

Programul cultural cuprinde manifestările dedicate „Anului Caragiale”, între care amintesc: primul Colocviu Național de Dramaturgie, Colocviul Internațional „La mine acasă”, Festivalul, din septembrie, „Zile și nopți de literatură”, celelalte manifestări și festivaluri naționale în care Uniunea Scriitorilor din România este implicată. Aș mai adăuga deschiderea, într-o nouă formulă, a Cenaclului Uniunii Scriitorilor din România, în colaborare cu ziarul „Ziua”, ziar care găzduiește și un supliment literar săptămânal de patru pagini, realizat de Uniunea Scriitorilor din România. Lecturi publice cu plată se realizează și la alte cenacluri.

Programul de investiții este în curs de desfășurare. El prevede modernizarea vilei de la Sovata, deschiderea în acest an a șantierului din București pentru realizarea unui hotel al

convorbiri incomode

Uniunii Scriitorilor din România și o altă investiție va fi realizată până la anul în orașul Constanța. Până în toamnă va fi deschisă o librărie la Iași. Acestea presupun o politică economică riguroasă, cu economii necesare, dar și cu respectarea cerințelor instituțiilor și membrilor Uniunii Scriitorilor din România.

Obiectivul strategic în acest domeniu este realizarea unei surse financiare alternative pentru Uniunea Scriitorilor din România.

Nu este mult, dar nici puțin. Este ceea ce s-a putut realiza până acum.

M.T.: Anul trecut au avut loc alegeri disputate, furtunoase, care au omagiat, cum nu se putea mai bine, democrația din breasla scriitorilor: nu o dată elogiată, chiar și-n vremurile tiraniei. Între timp, s-au adâncit conflictele sau, dimpotrivă, multe din acestea s-au estompat? Ce metode veți folosi pentru a le elimina definitiv?

E.U.: Cred că rezolvarea problemelor este singura cale. De fapt „conflictele” s-au născut din dorința comună de a se rezolva anumite chestiuni. Identificarea problemelor și rezolvarea lor este singura cale pentru Uniunea Scriitorilor din România. Orice alt tip de „conflict” ține de orgolii, hachițe sau sechele. Trebuie să le depășim, uitându-ne în jur. Dacă nu ne ajutăm, nu ne ajută nimeni. Conducerea colectivă și respectarea deciziilor este singura metodă de eliminare a acestor „conflicte”.

M.T.: Ați afirmat, de la tribuna Conferinței Uniunii Scriitorilor, că veți fi președintele tuturor scriitorilor români. Cu toate acestea, suntem conștienți că simpatiile sunt firești, subiectivismul, inerent. Cei care v-au susținut cu aplomb candidatura s-au bucurat totuși de anumite privilegii? Care ar fi acelea și cum ați putea să nu le mai luați în seamă?

E.U.: Încerc să fiu așa cum am spus că vreau să fiu. Vă rog să faceți publice obiecțiile imediat și documentat, atunci când voi adopta o altă conduită.

M.T.: Ați încercat să vă intimidați adversarii sau chiar să-i înlăturați? La ce strategii ați recurs pentru a-i folosi în interesul breslei? Concret, la ce rezultate ați ajuns în această perioadă de un an?

E.U.: Cred că toți cei care doresc să-și aducă contribuția în favoarea binelui Uniunii Scriitorilor din România și-au găsit locul și calea. După câte știu votul a fost secret și așa a și rămas. Nu mă interesează cu cine a votat cel care propune sau vrea să facă anume ceva pentru Uniunea Scriitorilor din România, îl invit și îl rog să treacă la fapte.

M.T.: Din câte știm, destule neînțelegeri s-au ivit atunci când s-a luat în dezbateră rolul fundațiilor. Punctele dumneavoastră de vedere n-au coincis cu cele ale reprezentanților acestora. Există vreo șansă să se ajungă la hotărâri amiabile, comune?

E.U.: Sunt interesat să creez un sentiment al interesului comun. Uniunea Scriitorilor din România este barca noastră, trebuie să navigăm cu ea prin tranziție. Dacă vom asculta bunul-simț și rațiunea nu văd de ce n-am reuși să lăsăm deoparte ceea ce ne desparte și să luăm în serios ceea ce ne unește.

Rezultatele, dacă sunt, se văd. Dacă nu, se vor vedea.

M.T.: Prin anumite cercuri scriitoricești,

sunteți învinuit de lipsa unei transparențe. Destule acțiuni ale conducerii din Calea Victoriei sunt păstrate sub tăcere sau cunoscute doar în parte: spre exemplu, subvenționarea revistelor, deplasările în străinătate, participarea la anumite colocvii, tranzacțiile juridice. Funcționează încă diversivitiunile prin care unii nemulțumiți vor să destabilizeze breasla noastră? Dumneavoastră vă puteți reproșa ceva în acest sens?

E.U.: Așa se întâmplă când încerci să faci un bine, nedorit. Am dorit ca revistele editate de fundații (deci primind o asistență de la aceste fundații) să rămână ale Uniunii Scriitorilor din România. Aceasta pentru a fi responsabili de soarta lor. Am explicat că revistele Uniunii Scriitorilor din România au prioritate și drept moral să ceară bani de la Uniunea Scriitorilor din România. Apoi urmează celelalte publicații. Așa este firesc. Deci, în cazul unor dificultăți financiare doar revistele Uniunii Scriitorilor din România vor primi ajutorul necesar, cât va fi acesta.

Pentru mine este un mister faptul că banii Uniunii Scriitorilor din România sunt considerați, cumva, jenanți. Este vorba de miliarde de lei, anual, care se cheltuie pentru editarea acestor reviste. Nu voi mai aduce în discuție acest subiect. Dacă vor fi bani, va fi bine. Dacă nu, nu. Iar situația financiară este la dispoziția membrilor Consiliului. În scris, la fiecare ședință, Comitetul fiind informat cu regularitate.

M.T.: Atragerea autorilor care au migrat spre ASPRO se lasă încă așteptată. Există chiar o tendință ca acea uniune de creație să ne ademenească noi scriitori. Cum comentați aceste fapte?

E.U.: Mi se pare că ideea despre transparență este înțeleasă în mod diferit, depinde foarte mult această cerere de transparență de capacitatea ei de insinuare negativă. Paradoxul constă în faptul că persoanele care acuză lipsa de transparență sunt în fapt dezinteresate de problemele reale ale Uniunii Scriitorilor din România și primul lor argument este că

admite, în nici un caz, să fie vreodată în post de vicepreședinte. Și totuși, în final, a acceptat. Cum l-ați convins? I-ați făcut unele promisiuni? Credeți că vă aflați într-un tandem inspirat?

E.U.: Nu cunosc această afirmație a domnului Nicolae Breban. Și nici nu cred că a existat o „campanie electorală“. A existat o altfel de „campanie“, însă nu mai vreau să-mi pierd timpul cu fapte și cuvinte care nu ne ajută să facem un pas înainte.

În ceea ce privește convingerea domnului Nicolae Breban spre a accepta funcția de vicepreședinte, ea s-a făcut prin explicarea intențiilor pe care le am în vederea realizării programului anunțat și a rolului benefic pe care îl poate avea în realizarea acestui program. Cred că nu am greșit, nici domnia sa, măcar dacă ținem cont că după anunțarea propunerii, domnul Nicolae Breban a fost votat în unanimitate de către Consiliu și apoi aplaudat.

M.T.: Secretarii, directorii și toți ceilalți colaboratori apropiați ai dumneavoastră vă sprijină efectiv sau doar simulează? Nu cumva își depășesc atribuțiunile și-i irită pe destui scriitori? Ce măsuri ar mai trebui luate ca activitatea din breasla noastră să se afle în normalitate?

E.U.: Aveți o părere ciudată despre cum funcționează o instituție. Toți cei care sunt în organigrama instituției își fac datoria conform fișei postului și respectă interesele scriitorilor. A refuza anumite cereri nu înseamnă neapărat a irita pe cineva. Înseamnă a respecta niște reguli. Dacă unul sau altul dintre angajații Uniunii Scriitorilor din România își depășește atribuțiile, există căi de a soluționa problema. Prima este aceea a sesizării conducerii operative sau/și a Comitetului Director. Aș menționa că unii dintre angajați sunt confirmați în funcții, prin vot, de către Consiliu sau de către Comitetul Director. Deci există căi de atac. Nu cred că ne aflăm în stare de anormalitate, după cum afirmați. Ne aflăm într-un proces de eficientizare și de îmbunătățire a relațiilor cu

această dată? Ne pregătiți vreo surpriză? Pe când? La ce ar trebui să ne așteptăm?

E.U.: Mă străduiesc să mă țin de cuvânt. În ceea ce privește scrisul, dacă aveți o astfel de curiozitate, pot să vă spun că la sfârșitul anului va apărea una dintre cărțile la care lucrez de câțiva timp, un roman, apoi o traducere din Italo Calvino. Mai lucrez la un scenariu de film, un altul fiind deja înmănat unui regizor important, cred eu, fiind în faza montajului... financiar.

M.T.: Chiar dacă aveți delicatețea să nu sugerați programul revistelor pe care le subvenționați în parte, nu credem că sunteți indiferent la prezența și prezentarea acestora în cultura română. Fiindcă această convorbire va apărea în „Luceafărul“, ce impresie vă face revista noastră? Aveți unele sugestii cu privire la editarea ei?

E.U.: Aș vedea o îmbunătățire a prezentării grafice, precum și o renunțare la unele accente „senzaționale“ pentru a le adânci pe cele de valoare. Dar, după câte știu, „Luceafărul“ este editat de o fundație, care are un Comitet Director. Este treaba acestuia să facă modificări, să treacă la analiza de formă și fond. Eu nu sunt decât un cititor și nu cred că ați făcut un sondaj pe această temă, a imaginii revistei dumneavoastră. Dacă l-ați fi făcut, ați fi aflat, științific, ceea ce trebuie să schimbați, dacă trebuie schimbat ceva. Este o chestiune care poate deveni extrem de delicată, din cauza subiectivității oricărui cititor.

M.T.: De fiecare dată când un reporter discută cu o personalitate ca dumneavoastră, îi oferă posibilitatea de a se exprima cu privire la subiecte uitate sau ignorate. Vă ascultăm!

E.U.: Mi-aș dori o discuție despre realitatea imediată și ceea ce vedem sau înțelegem noi din ea. Cred că din toamnă vom iniția o serie de dezbateri pe teme generale sau specifice, la Uniunea Scriitorilor din România, invitând personalități ale culturii, științei, religiei ori vieții publice. Vor fi „Serile de la Monteoru“, dacă vor fi.

Vă mulțumesc pentru interesul pe care îl arătați Uniunii Scriitorilor din România și persoanei mele.

A consemnat
Marius Tupan

domniile lor „nu au aflat“. Dacă vor să știe, nimic nu le stă în cale. Există căi statutare excelente pentru a ști chiar totul despre Uniunea Scriitorilor din România. De reproșat, da, am ce-mi reproșa - pierd prea multe ore încercând să explic lucruri care nu se doresc a fi înțelese. Transparența financiară, orice transparență înseamnă lipsa intereselor oculte. Tot ceea ce se face poate fi aflat, rapid, cu condiția să dorești și să înțelegi.

M.T.: În timpul campaniei electorale, domnul Nicolae Breban a afirmat că nu va

membrii Uniunii Scriitorilor din România.

M.T.: Când ați candidat pentru postul de președinte, am simțit în atitudinea dumneavoastră un oarecare răsfăț. Ați spus că veți concura ca un manager. Cunoscându-vă bine activitatea literară, care nu poate fi în nici un caz ignorată, cum se prezintă scriitorul Eugen Uricaru în fața națiunii, de

convorbiri incomode

**ioan
es. pop**

Liceul „Mihai Viteazul“ este o veritabilă pepinieră literară a Bucureștilor și știu asta grație nu cenaclului care funcționează acolo, ci unei jurizări la care am participat mai deunăzi împreună cu prozatorul Ioan Grosan. Obiectul jurizării a fost stabilirea câștigătorilor la concursul de creație literară pe Capitală, iar organizatorul manifestării - care repetă fapte similare de mulți ani încoace - este profesorul Ion Dună.

Frumoși și talentați, în serial, la „Mihai Viteazul“

Am citit cu acel prilej multe pagini bune, unele foarte bune, care au fost premiate și care-și recomandă autorii încă de pe acum. Pe Smaranda Gliga, clasa a XII-a, câștigătoarea Premiului I la secțiunea Proză, am portretizat-o în „Ziarul de duminică“. Urmează alții, precum Mihnea Drăgănescu, Ana-Maria Lungu, Constantin Manea sau Alexandra Vlaicu (din care îmi place să reproduc chiar aici poemul *Prepelița*: „O palmă - sunet./ Liniște. Ploaie. Moarte./ Să mergem, zice prepelița,,).

cenaclu

Astăzi, în „Luceafărul“, vă voi propune o prozatoare - Simona Grigore, din clasa a noua, și ea deținătoare a unui premiu. Dintre frazele memorabile ale celei de-a doua citez câteva care mi l-au readus aproape pe Cristian Popescu: „Ziua II. De cum m-am trezit, mi-am dat seama că mă făcusem una cu trupul și începusem să trăiesc... Ziua III. Este uimitor ce mic și ce lenș sunt! Nu mi-e cald, nici frig, ci numai somn și dorm tot timpul. Mi-e frică de faptul c-am făcut ceva greșit... După ce m-am sculat, am avut surpriza să trăiesc și să o văd pe doamna bucătăreasă, care-mi vorbește încontinuu și mă obosește peste măsură. Îmi zice că m-am născut și nu pot să-mi țin un zâmbet ironic. Cum să mă nasc abia acum? Nu vede ce mare sunt?“

CLASA MURITOARE E CU TINE

Problema cică-i cu părinții, că trebuie să stai cu ei zi de zi. Problemă, dar minoră!

Nu-ți plac, asta e! Te închizi în cameră, dai muzica la maxim, fumezi după bloc, îți dai găuri în urechi cu ac de gămălie, mesteci gumă, plescăi și răspunzi obraznic.

Dosar închis! Altul:

Prieteni... și-i alegi sau nu vorbești cu nimeni. Restul lumii nu te interesează!

Problema e când nu te înțelegi cu tine! Când nu te placi deloc și când n-ai oglindă în cameră. Aici încep să povestesc eu...

Mama și tata. S-au văzut, s-au plăcut și s-au luat. După aia am „intrat“ în scenă.

Evident, părinții mei s-au plictisit repede unul de altul și, implicit, și de mine. Nu știu dacă de atunci și-au rezolvat problemele legate de comunicare și sex, ba chiar cred că s-au obișnuit în așa hal cu ele, că nici nu le mai observă. Ai mei sunt încă în faza de negare și, după constituția lor intelectuală, cel mai probabil e că nici nu o să treacă vreodată de faza asta. Bine! Tata o să înceapă să meargă la femei și mama o să facă o criză de spasmofilie în convulsii și lacrimi, iar eu o să stau în camera mea și o să mă uit pe fereastră. Evident, n-o să plâng, pentru că știam ce se va întâmpla. Avantajul, atunci când ai o familie normală, e că toate evenimentele sunt previzibile. Ești privit cu oarecare îngăduință când ai mama casnică și tata zugrav. Clasa muncitoare e cu tine! Dar nu mă pronunț încă afirmativ asupra acestui aspect. Îi las în „coadă de pește“.

S-ar zice că mi-am prezentat „în mare“ familia, dar de fapt am descris-o în cele mai mici amănunte, cu toate secretele, obiceiurile și bineînțelele, destinul ei.

Gata, întorc foaia. Eu!

Eu, cu mine și cu eul meu suntem sfânta mea treime. Peste tot prezentă, peste tot cu

mine. Bineînțelele că sunt mai complexă și, deci, am și eu hobby-uri, cum ar fi să stau cu fundul pe birou, să rup hârtii și să ascult ticăitul ceasurilor. Îmi mai plac și lucrurile normale, ca de exemplu mâncarea și somnul, și cel mai mult să plâng. Îmi place să mă observ. Este o întreagă teorie, o transformare din mine în mine.

Întâi strâng pumnii ca o pisică răsfățată. Apoi mă înroșesc la față și, inevitabil, până în vârful nasului, și mai am o venă care-mi zvâcnește la gât, iar dacă mă chinui reușesc să-mi îngroș și buzele, care, în ton cu restul, se înroșesc și ele. Bineînțelele că din ochi îmi iese niște apă sărată pe care omenirea a botezat-o poetic „lacrimă“.

Dar mă plictisesc repede și-mi revin. Acum ajung la capitolul meu preferat:

Toată lumea are probleme și eu, ca un om ce sunt, am și eu. Una singură! Problema mea este că nu am nici una și-i cu atât mai gravă cu cât nu mă lasă să mă înțeleg cu mine. Oamenii care nu au nici o problemă și trebuie, deci, neapărat să-și creeze una, nu sunt fericiți, nici ei, nici creierul lor și nici sufletul lor. Teoremă gândită, descoperită și elucidată de mine! Aceasta e și singura care mă ține cu mine și lângă mine ca pe un om perfect echilibrat. Câteodată mai trișez și mă plimb sau fug de mine, dar îmi aduc aminte de strălucita mea teoremă și mândria că sunt așa deștept mă aduce iar laolaltă.

Dar în afară de majoritatea timpului, când stau și mă gândesc, jumătate la o dilemă de elucidat și jumătate la cum să scap de mine, sunt fericit!

Am chiar și prieteni, care bineînțelele că nu mă înțeleg și nu mă cunosc, dar care sunt oameni de treabă și, în plus îmi fac confidențe. Cred că sunt un bun ascultător pentru că nu vorbesc despre mine nimic, nu dau sfaturi și,

simona grigore

cel mai important, nu ascult. Dar oamenii sunt mulțumiți, așa că mă gândesc serios să mă fac psiholog. Meserie care mă face să pun bazele unei de-a doua teorii și anume că omul e fericit atunci când: unu, îți cere un sfat și nu i-l dai pentru că așa îl lași să facă ce vrea, iar punctele doi, trei și următoarele o să le enunț mai încolo pentru că teoria mea este încă în stadiul de început.

Asta-i de mine, cu mine și văzut prin mine, despre mine. Restul e istorie și nu mă interesează.

Sunt doar un om normal care se displace profund și recunosc asta sincer în fața oglinzii, cu părinți care nu se iubesc și nu mă iubesc, dar care stau împreună pentru mine și cu prieteni care sunt prea egoiști ca să-mi asculte problemele, lucru care de altfel nu mă deranjează, pentru că nu am nici una.

Până când o să găsesc un om cu care să mă căsătoresc și să fac copii, fug de mine în tramvai, țip la părinți și urăsc bebelușii pentru că miros a brânză. Dar cel mai important e că toate astea le fac împreună cu mine, eu care aproape nu pot să mă sufăr!

Eu, autor al acestei **Destrămări**, când m-am eliberat de la Canal și când am intrat într-o librărie, ca să mai fac și eu cunoștință cu lumea, cu cartea, am dat peste **Desfășurarea** lui Marin Preda, cum credeți că m-am simțit? Ce, în acea carte era vorba de Moromeți or de Petriți? Era vorba despre colectivizare! Și Marin Preda a vrut să iese în evidență. Pentru asta a fost nevoie să scrie un fel de raport „dialogat“ al unui simplu activist de partid. Și să nu uităm! Aici nu mai este vorba de-un simplu foc la arie, ci de-o temă emina-mente ideologică! Toți cunoaștem anul încheierii colectivizării. A fost anul 1964. Or, cartea (prima ediție) a **Desfășurării** a apărut în 1952! Cu alte cuvinte, Marin Preda a diagnosticat în scris inevitabilitatea actului colectivizării.

Ce văzusem eu la Canal, unde robeau mii de țărani români, unii din ei învinuți că au dat foc la arie (și n-au dat!) sau că nu și-au predat cota de lână (auziți? nu și-au predat cota de lână de pe cele câteva oi!) sau, și mai trist, pentru câteva vorbe, aruncate ici-colo, și ce descoperam în **Desfășurarea** lui Marin Preda? Că ei, țărani români, se înscriau cu multă voioșie (asta-n 1952!) în colectivă. A fost cartea lui Marin Preda o carte de avangardă scrisă exclusiv și indubitabil în slujba ideologiei roșii? Mai departe: cu această **esfășurare**, editată în nenumărate ediții, s-a dat examen de intrare în gimnaziu și licee, la bacalaureate, de intrare în facultăți. Aici iar n-a fost vorba de-o „glumiță“ sau de-un simplu foc dat la arie, ci de ceva foarte serios, cu implicații de care nici azi nu ne debarasăm. Și azi, chiar și înalte personalități politice ale țării, încă mai oftează după acele gospodării colective! Și, aș mai spune că și Instituția criticului le admite sau le tratează cu voită și neadmisibilă indulgență. Ce dacă un

singurătatea autorului

scriitor a scris despre colectivizare? E o mică „poznă“ făcută de-un copil și nu mai mult! Prin acea **Desfășurare** s-a inoculat unor generații întregi ideea că învățătura venită numai de la Răsărit, vrând nevrând, trebuie să triumfe. Că actul colectivizării a fost necesar. O fi fost pentru eședintele de colectivă pe care l-am descris cum m-am priceput și eu în **Destrămarea**, dar care președinte nu este comentat cum a fost de pildă instructorul de raion din **Desfășurarea**. Ajuns aici vă voi mai spune un amănunt ce aparține de domeniul neverosimilului. S-au desființat fostele gospodării, dar cum? Iată cum: s-a înființat o comisie numită de „lichidare“ a fostei gospodării. Și acum vine bomba: șeful acestei comisii era numit prin lege (!?) fostul președinte al colectivei, iar adjunctul său a fost numit contabilul-șef al aceleiași gospodării! Ei, primii comuniști ai satelor, ai comunelor, au fost delegați în mod oficial (prin lege!) să „împartă“ bogăția unei comunități! Astfel s-a ales praful prafului de **Desfășurarea** lui Marin Preda. S-a furat imens.

Să revenim însă la Instituțiile celor doi critici. Nu-i numesc, îi intuți dumneavoastră la cine fac aluzie. Prima Instituție refuză comentariul **De-strămării** întrucât e o carte opusă categoric **Des-fășurării**, iar Marin Preda este un bun adjucecat și care-i aparține în exclusivitate și nu se cuvine să i se aducă prejudicii memoriei sale scriitoricești. A doua Instituție nu poate comenta **De-strămarea** întrucât este atacată colectivizarea, în fond esența ideologiei marxiste din România cea rurală. Romane despre necesitatea colectivizării s-au scris cu duimul. Toți acești scriitori își îndreaptă privirile spre cea de-a doua Instituție a criticului care-i iartă nu numai de păcatele sau erorile lor personale și scriitoricești, dar con-

sideră că un atac frontal adus ideologiei roșii nu este momentul să fie relevant. Că îți vine să și râzi; în **Mitrea Cocor**, Sadoveanu ia pământurile de la boieri și le dă țăranilor. Marin Preda vine și ia pământul dat de Sadoveanu și-l dă, cui? Tot celor mulți! Cu alte cuvinte, iei pământul celor mulți și-l dai celor... mulți! Da, dar prin colectivizare! Așadar: ne-am împroprietărit (cu amănuntul; numai cei care au luptat pe frontul antihterist, dar nu și cei de pe frontul antisovietic) apoi venim și făcărăm colectivizarea cum am făcut-o (știți cum) ca și mai apoi, să urmeze **Destrămarea Desfășurării**. Aici ceasul criticului iar s-a oprit. Se fac încercări disperate ca vechea colectivă să se numească acum „rezervație agricolă“. În subsidiar, proprietatea individuală să fie iar socializată cu condiția ca această „rezervație“ să fie condusă de un patron și nu de un fost președinte de colectivă. Acest „patron“ poate să fie chiar și-un fost colonel de Securitate (ca-n **Destrămarea**) că ei se pricep cel mai bine la agricultură sau un Triță Culiță, cel arendaș a 67.000 de hectare din Insula Mare a Brăilei. Mai

departe: aceste rezervații ar trebui pasămite să aibă un minim de 120 de hectare. Numai aceste „rezervații agricole“ (chiar așa se și numesc) vor fi subvenționate de Statul român. Cele de sub 120 de hectare nu capătă nici un ajutor. Cum se numește asta la nivel chiar de an 2002? Dacă ne mai și referim la țăranul care refuză să intre cu hectarul său în această „rezervație“ - unde chipurile s-ar putea iarăși „desfășura“ în voia sa, e mai bine să renunțăm și să revenim la ale noastre. Și chiar să mai și glumim.

Una din soluții (ca să se poată comenta la timpul său explozia de carte) ar fi ca toți criticii literari să-și întemeieze o Societate pe Acțiuni (un S.A.) ori un blamabil SRL-eu, dar care să se conducă după anumite reguli. De pildă fiecărui membru al acestei S.A., sau ale acestui SRL-eu, să-i revină un număr „x“ de romane pe care să aibă obligativitatea să le comenteze astfel ca nici un roman să nu rămână pe dinafară. Poate că originalitatea scriitorilor să ofere unele soluții mai bine gândite decât ni le oferă mereu același imperturbabil Silviu Brucan când e vorba de terenul arabil al Patriei. Această Instituție nou creată să fie înregistrată la Serviciul Comerțului, obligată fiind să înainteze trimestrial „balanțe“, să achite impozite pentru beneficiul acumulat, taxele de T.V.A., să suporte controlul Gărzii Financiare, al Corpului de control al ministrului Culturii, dar și al primului ministru, să aibă conturi deschise la Finansbank și, la sfârșitul anului, când se întocmește bilanțul general pe anul în derulare, să se

acorde premiile de rigoare celor care într-adevăr și merită. Altfel e prăpăd. Vor continua să apară cărți în tiraje derizorii, scrise pentru nimeni, necomentate de către nimeni, lucru absolut inutil.

Mă plâng că **Destrămarea** n-ar fi fost luată în seamă. Ceva ecouri ale apariției ei totuși am avut. Revista „Contemporanul“ sub semnătura lui Geo Vasile și sub titlul **Destrămarea vs Desfășurarea** cred că a pus punctul pe „i“. A făcut o analiză literar-politică așa după cum mi-am închipuit și eu ca autor că voi avea parte. Îi mulțumesc. Alte cronici au apărut în „Răsunetul“ din Bistrița sub titlul *O scriere deosebită*. O fi, dar nu și pentru Instituția singurului critic și nici pentru Instituția celui de-al doilea critic literar. Sub titlul *Un roman exceptional* scriitorul Marin Ifrim de la „Muntenia literară“ din Buzău îmi onorează cartea aducându-mi laude. Nu același lucru l-a făcut și Centrul de librării din Buzău care ne-a trimis înapoi coletul cu cele 20 de romane **Destrămarea**. Centrul de librării din Buzău nu are nevoie de această carte. Întrebarea vine de la sine: atunci la ce bun? „Gorjeanul“ din Tg. Jiu sub titlul *Un roman la porțile Mileniului 3* spune că acest roman al meu ar fi întrecut imaginarul scriitoricesc. Îi dau dreptate. Azi, în sumedenia de fapte și de întâmplări care ne cotropesc, e păcat să mai apelezi la imaginar, când realitățile din jur sunt cele care sunt. Un alt supliment, dar al revistei „Economistul“, sesizează faptul că subsemnatul și-ar fi construit cu tenacitate o operă peste care nu s-ar putea trece. (Răspunsul meu e acesta: s-a trecut cu o ușurință dezarmantă. Nu-s negat, dar mă simt ignorat. Dacă nu pentru această carte, atunci pentru **Ultimul tren spre România** - romanul Basarabiei, primit cu osanale la Chișinău, dar extrem de reticent la București.) Revista „Permanențe“ sub semnătura lui N. Nicolau spune și mai clar: (citez) „Replica majoră literară a rămas până azi, cel puțin, mult mai săracă, ilustrată de admirabilele romane ale lui I.D. Sârbu - ca să amintim capodoperele - și iată, această **Destrămarea** care anihilează **Desfășurarea** lui Marin Preda demascând impostura și minciuna, minciuna grotescă în spiritul căreia a fost concepută“. Același comentator crede că acest roman **Destrămarea** va cunoaște o carieră grea, anevoioasă, dar în mod sigur se va impune.

Se va impune, dar cum, dacă Instituțiile critice mă ocolesc și dacă timpul trece implacabil anihilând tot?

Următoarea mea carte se va intitula **Lagărul e viața noastră**. Trag concluzia că lagărul mi-l merit pe deplin. O să mi-l înfrumusețez pe cât posibil, chiar dacă un capitol al acestei cărți se va intitula **Crăciun la Jilava**, că pașii ne-au dus și pe acolo nu numai pe la Canalul cel fără de pulbere. Nu mai întind gamela. Porția de arpacaș mi-am consumat-o pentru toată viața, dar în urmă cu 50 de ani.

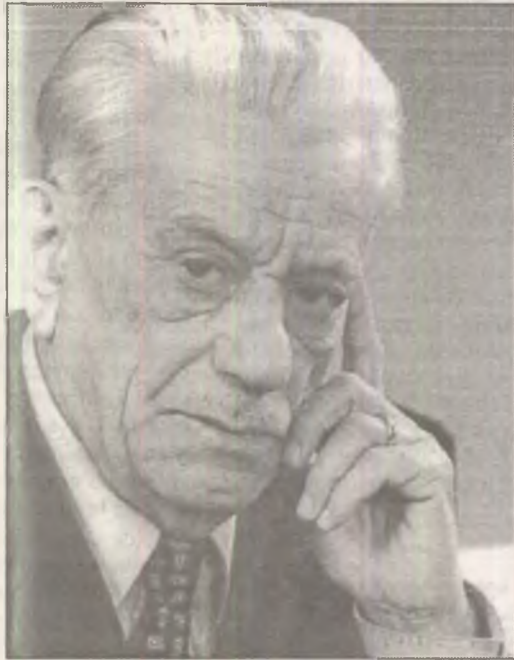
Tot un adevăr ce aparține unui alt comentator: „despre proza lui Anatolie Paniș s-au exprimat nume importante ale literaturii noastre, fără a autorul să câștige măcar doi-trei centimetri la propria dimensiune scriitoricească“.

Așa-i, drept pentru care cred că nu se mai poate face nimic și tot pentru același drept funerar, semnez prezenta,

Anatolie Paniș

“Chiar dacă ochii nu se văd/ Între inimi se întind cărări...”

Iulia Tarbuzan: Pentru contribuția adusă la exprimarea valorilor naționale și universale, la afirmarea literaturii române în Azerbaidjean și pentru rolul jucat la dezvoltarea relațiilor de prietenie româno-azere, președintele României, Ion Iliescu, v-a conferit, pe 21 decembrie 2001, Ordinul Național “Pentru Merit”, cel mai înalt ordin în domeniul culturii. Ce semnificație are pentru dumneavoastră această distincție?

Bahtiar Vahabzade: Desigur, Ordinul Național al României “Pentru Merit” reprezintă pentru mine o onoare deosebită. Aș vrea să-i mulțumesc cordial domnului președinte Ion Iliescu pentru onoarea acordată. Le mulțumesc colegilor mei români Dumitru Balan și Simion Iurac cu ajutorul cărora muza mea a prins să vorbească românește și și-a găsit drumul către inimile cititorilor români. Totodată, apreciez acest ordin ca fiind un semn al prețuirii pentru cultura azeră, pentru patria mea. Ceea ce noi, oamenii de cultură din cele două țări, am făcut pentru cunoașterea valorilor spirituale ale popoarelor noastre reprezintă doar o mică parte din ceea ce ar trebui făcut. Noi îl citim pe Eminescu în limba azeră. E minunat! Însă am dori să-l ascultăm pe George Enescu, să ascultăm naiul românesc. Cred că publicul românesc va fi interesat să cunoască îndeaproape cultura noastră, muzica, literatura, pictura, creația noastră populară.

I.T.: Sunteți poet, dramaturg, publicist. În ce constă particularitatea creației dumneavoastră?

B.V.: Tematica, motivele creației mele sunt viața, memoria istorică, încercările prin care a trecut poporul meu, lupta lui pentru independență, pentru libertate spirituală, pentru statalitate... Ceea ce presupune atât o abordare lirică, cât și una epică. Desigur, pentru mine prezintă importanță aspectul etic. Toată această lume națională nu o văd închisată, ruptă de destinul omenirii. Una din cărțile mele se intitulează *Noi pe o singură corabie*. Corabia este minunata și frământata noastră Planetă. Noi suntem răspunzători pentru această planetă, pentru tot ceea ce se petrece pe ea. Acesta este sentimentul cu care trăiesc și scriu.

I.T.: Reprezentați o țară dintr-o altă cultură - cultura turcică. Cum percepeți cultura de origine latină?

B.V.: În cele relatate până acum am răspuns deja, într-o oarecare măsură, și la această întrebare. Am spus că percep și văd Planeta ca unica casă a pământenilor, a omenirii ca atare, întreaga bogăție spirituală a culturii universale este și bogăția mea și încerc să o înțeleg pe măsura forțelor și posibilităților de care dispun. Prin cultura latină înțelegeți, probabil, “lumea romană” (“grupul de limbi romanice”) - România, Spania, Italia, Franța... Da, cultura turcică are istoria sa, care se pierde în negura vremurilor. Ea are coloritul său propriu, un spirit și o mentalitate proprie, propriile forme, genuri și tradiții artistice. Ea nu s-a dezvoltat însă izolat, închis. A asimilat curentele altor culturi. Citiți poemele lui Nizami. A scris în limba farsi. Prin urmare, într-un fel sau altul, el a avut o legătură cu universul limbii per-

sane, cu toate că, deși din punctul de vedere al spiritului național, al sângelui, el este azer. În poemele lui Nizami Ghiandjevi veți constata reflectarea creatoare a motivelor, aluziilor din culturile hindusă, greacă antică, slavă, chineză etc. În ciclul “Culorile”, al poetului nostru național Rasul Rza sunt prezente ecouri din impresionismul francez, din poezii francezi. Renumitul nostru compozitor Kara Karaev este autorul muzicii filmului *Goya*, al gravurilor simfonice *Don Quijote*, al muzicii pentru baletul *Pe cărarea tunetului*, după motivele lui Peter Abrahams. În timpul cunoscutelor evenimente din Portugalia, când a căzut regimul lui Salazar, am scris ciclul de versuri “Gradola Vila Morena”. Aș remarca poemul marelui Samed Vurgun Negri” vorbește...

I.T.: Ce știți despre literatura română? Ce poeți sau prozatori români cunoașteți?

B.V.: Nu mă pot lăuda că cunosc prea multe. Mă impresionează poezia lui Eminescu și mă bucură că am contribuit la introducerea cititorilor noștri în universul creației sale dramatice înaripate și inspirate.

I.T.: Cultura română este cunoscută în Azerbaidjan? În țara dumneavoastră au fost publicate creații aparținând scriitorilor români?

B.V.: Pentru a vă oferi un răspuns exact am cerut informații la Biblioteca noastră Națională. Au apărut publicate în limba azeră creații semnate de Mihail Sadoveanu (*Mitrea Cocor*, în 1966, la Editura Azerneșr), Titel Constantinescu (*Fata, soarele și țara*, în 1972, Editura Ghiandjlik). În 1974 a apărut culegerea *Povestiri românești*, în volum fiind prezenți, între alții, Ion Băieșu, George Bălăiță, Alecu Ivan Ghilia, Ștefan Luca, D.R. Popescu, Marin Preda, Petre Sălcudeanu, Zaharia Stancu. În 1976 apare *Viteaz Agheran*, la Editura Ghiandjlik, în 1976 - *Basmă populare românești, Prâslea cel voinic și merele de aur, Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte, Fata cea deșteaptă, Trifon Prostul, Stan-Bolovan* etc.). În 2001 a apărut volumul de versuri din creația lui Mihai Eminescu, editat de Societatea pentru relații culturale azeromâne.

I.T.: Ce cunoașteți despre România? Ați vizitat vreodată țara noastră?

B.V.: Despre România știu foarte puțin în comparație cu cât aș vrea să cunosc. Orașul Ploiești îmi trezește un sentiment deosebit, “ceva apropiat”, întrucât acolo se extrage petrol. Mi se pare că în destinele popoarelor noastre există niște puncte nevralgice comune, iar Prutul, aflat la graniță, le trezește probabil românilor, același sentiment pe care ni-l trezește nouă râul Araks, pe malul căruia

În primăvara anului 2001, la Baku, capitala Azerbaidjanului, vedea lumina tiparului un volum reprezentativ din lirica eminesciană. În replică, la Editura Paideia din București apărea, în luna decembrie a aceluiași an, volumul de poezii și poeme alese din creația poetului azer Bahtiar Vahabzade, **Timp și spațiu**. Poet, dramaturg, eseist, înflăcărat publicist, Bahtiar Vahabzade este, nu în ultimul rând, și om de știință, un participant activ la mișcarea nu doar literară, ci și socială și politică din ultima jumătate a secolului al XX-lea.

Răsfoind volumul **Timp și spațiu** vom cunoaște, în tâlmăcirile realizate de Dumitru Balan și Simion Iurac, un creator de o puternică originalitate poetică, al cărui verb este caracterizat de o extraordinară bogăție ideatică - regăsim aici perenele teme ca viața și moartea, iubirea și uitarea, eroismul și trădarea, demnitatea, revolta, curajul și frica. Versurile sale se remarcă prin bogăția imaginilor, prin mijloace moderne și originale de realizare. Realitățile social-istorice, realitățile vieții cotidiene, adesea cu tentă autobiografică, sunt mitizate, transformate artistic în profunde și perene meditații filozofice despre dramele existenței umane.

Mi-a părut foarte rău că datorită vârstei și apreciabilei distanțe dintre Baku și București, Bahtiar Vahabzade n-a putut fi prezent la lansarea volumului său în limba română. Grație Internetului, i-am solicitat omului de cultură azer un interviu prin care am avut prilejul să cunosc concepțiile sale despre cultură, procesul de creație, despre locul omului de cultură în ansamblul omenirii. Am avut poate rarul prilej să pătrund, măcar și pentru puțin timp, în intimitatea lui Bahtiar Vahabzade, să-l cunosc nu doar pe Bahtiar Vahabzade-Creatorul, ci și pe Bahtiar Vahabzade-Omul.

trăiesc zeci de milioane de frați și surori de-ai noștri. M-a fermecat romanța populară românească **Ochii tăi**. Într-un album de pictură universală m-a impresionat **Țigancă** pictorului român clasic Theodor Aman. Este o impresionantă caracterizare psihologică. Nădăjduiesc să-mi lărgesc "fereastra" spre tezaurul culturii românești. Dacă sănătatea mă va ajuta, nădăjduiesc să vă vizitez țara.

I.T.: Spuneți-ne câteva cuvinte despre viața literară din Azerbaidjan.

B.V.: Dominanta literaturii azere din zilele noastre o constituie durerea națională. O cincime din pământul nostru strămoșesc este ocupat de Armenia vecină. Un milion de refugiați, zeci de mii de morți, orașe și sate prefăcute în mormane le cenușă. În spatele tuturor acestor lucruri se află scenariul geopolitic. Noi credem în triumful dreptății și al păcii. Popoarele au mai multă înțelepciune decât politicienii. Literatura învinge treptat șocul loviturilor primite de popor și trece de la publicistică și ecurile sumbre la abordarea profundă a evenimentelor. În general sunt împotriva "vărsării neîncetate de lacrimi". Poporul are nevoie de credință, de speranță, de energia unui spirit de luptă.

I.T.: Din anumite motive n-ați putut veni la București la prezentarea volumului dumneavoastră, intitulat **Timp și spațiu. Intenționați totuși să veniți în țara noastră?**

B.T.: Din păcate, starea sănătății nu mi-a permis să vin la București la lansarea cărții mele în limba română. Sper ca soarta să-mi permită să-mi pot vedea prietenii români, să văd minunatul oraș București și pământul românesc.

I.T.: Ce vă place să citiți din literatura universală, între altele din literatura din fostul spațiu sovietic?

B.V.: Din universul meu literar fac parte Dante, Shakespeare, Goethe, Pușkin, Byron, Tolstoi, Dostoievski,

Cehov... Iar în perioada sovietică și post-sovietică pentru mine strălucește un nume drag - Cinghiz Aitmatov, cu care am cinstea să fiu prieten. Îmi place poezia lui Evgheni Evtușenko pentru acuitatea ei, pentru priceperea de a atinge coardele nevralgice ale vieții, pentru perspectiva globală. Mă leagă o veche prietenie de Rimma Kazakova, una din cele mai bune traducătoare în limba rusă ale creației mele. Vreau să-l amintesc aici și pe talentatul poet și traducător Mihail Sinelnikov.

I.T.: Vă place muzica? Care este compozitorul dumneavoastră preferat?

B.V.: Cu această întrebare ați atins coarda cea mai sensibilă și mai intimă a sufletului meu. Nu-mi imaginez viața fără muzică. Câteodată mă gândesc că, dacă m-aș fi născut într-o familie cultivată, care m-ar fi orientat către cultura muzicală, n-aș fi devenit poet, ci compozitor. Primul contact cu muzica au fost cântecele de leagăn ale mamei mele.

Nu pot compara cu nimic desfătarea pe care mi-o aduce muzica. Muzica mă înaripează, îmi luminează sufletul...Viața poate fi crudă, poate pricinui mai multă durere decât bucurie. Singura mea alinare, singura mângâiere în clipele amare este muzica. Ea îți dă aripi, îți inspiră speranță, te îmbie la meditație. Cred că marea artă, depășind cadrele naționale, devine un bun universal. Îmi place și muzica mea națională, dar și cea europeană, occidentală. Când scriu literatură ascult cel mai adesea arii din operele marelui nostru compozitor Uzeir Gadmubekov, lucrările simfonice **Don Quijote** ale lui Kara Karaev; muza mea "este ajutată" de **Sonata lunii** a lui Beethoven, de **Nocturna** lui Schubert, îmi place în mod deosebit **Requiem-ul** lui Mozart. Aceste

creații îmi ating cele mai intime strune ale sufletului și mă fac să simt fâlfâitul aripilor muzei inspiratoare... Probabil că acesta este motivul pentru care în poezia mea domină armonia, proporțiile, disciplina ritmului. Compozitorii din Azerbaidjan afirmă că versurile mele pot fi ușor puse pe muzică. Există totuși și alte forme ale poeziei, ale prozodiei. Însă în acest sens eu rămân un conservator. Nu întâmplător atașamentul față de muzică m-a determinat să scriu poemul **Mugam**. Mugamele sunt forme clasice ale muzicii noastre, un gen extrem de polifonic, încărcat cu o amplă paletă estetică emoțională, de la nuanța dramatică, filozofică, la înflăcărata energie lirică, de la episoadele minore la interludiile luminoase, majore, jucăușe. În poemele mele am încercat să dezvălui bogata lume și filozofie a mugamului, să exprim prin cuvânt ceea ce s-a spus prin muzică. Remarcabilul nostru compozitor Fikret Amirov a sintetizat motivele mugamului cu simfonismul european, creând o nouă formă - mugamul simfonic ("Kiurdobșari", "Bafati-Şira", "Şur"). Genialul dirijor

Niazi a creat și el în acest gen mugamul simfonic "Rast". Nu pot să nu amintesc "Capriccio azer" al lui Fikret Amirov. Dacă-l ascultați, în fața ochilor dumneavoastră prinde viață întreaga natură a Azerbaidjanului - cu susurul izvoarelor, cu clocotul râurilor de munte, cu măreția înălțimilor înzăpezite și năvalnica înflorire a poienelor în primăvară, scăldate în strălucirea darnicului soare sudic...

Se poate vorbi la nesfârșit pe această temă. Vă mulțumesc pentru posibilitatea pe care mi-ați oferit-o de a mă întâlni cu publicul românesc. Sunt bucuros că între Baku și București s-a întins un curcubeu viu, care unește popoarele noastre. După cum a spus marele nostru poet Samed Vurgun: "Chiar dacă ochii nu se văd/ între inimi se întind cărări..."

Interviu realizat de
Julia Tarbuzan

literatura lumii

GRAHAM GREENE - POET MINOR, DAR SCUMP

ion
creștu

Cotidianul britanic „The Guardian“ a relatat cu ceva timp în urmă despre o licitație care a stârnit interes printre amatorii de suveniruri de interes literar, dar nu numai. Anual, celebra casă de licitație londoneză Sotheby's organizează o seară specială dedicată rarităților provenite din lumea literară și cea istorică. Și de data asta speranțele au fost depășite, vânzările atingând cote peste așteptări. De exemplu, de pe urma unei cărți de poeme semnată Graham Greene se spera obținerea a nu mai mult de 10-15 mii de lire. Spre surpriza tuturor, tomul respectiv a fost adjudecat la 20.700 de lire sterline, sumă absolut remarcabilă dacă ținem cont că este vorba despre un autor contemporan și un obiect care ocupă un loc relativ minor în bibliografia lui Greene. Nu mai puțin adevărat, totuși, volumul reprezintă proiecția literară a unei aventuri pe care a avut-o scriitorul (cu Catherine Waltson), aventură care a stat la baza romanului **The End of the Affair** (Sfârșitul aventurii).

The Rosaio Press, așa se numește tomul respectiv, a fost publicat în 1949 de către cei doi amorozi și reprezintă singura ediție pe care a cunoscut-o. Numele acestuia, mai degrabă curios, atipic, a fost împrumutat de la denumirea vilei lui Greene din Italia, de pe insula Capri, unde cei doi își dădeau întâlnire, de parte de privirile partenerilor lor de viață. De altfel, această „afacere“ nu a fost un simplu capriciu, ea a durat 13 ani, constituind un episod capital al vieții sentimentale a lui Greene.

Volumul, potrivit expertului în carte de la Sotheby's, a fost publicat după doi ani de la începutul acestei iubiri. Ceea ce-l face și mai atractiv este (și) faptul că opul - numărul 3 - este singurul exemplar care a supraviețuit dintr-o ediție de 25 de exemplare. Primul exemplar a aparținut lui Waltson, al doilea lui Greene, al treilea sorei lui Catherine, Bonte Duran, acesta purtând dedicația: „Lui Bonte, cu mare dragoste, de la amândoi“.

La ședința de licitație respectivă s-au vândut 70 de suveniruri care au aparținut lui Graham Greene, amatorii de astfel de chilipiruri plătind, în general, prețuri superioare celor la care se așteptau reprezentanții binecunoscutei case Sotheby's. De pildă, o primă ediție din **The End of the Affair**, inscripționată de autor, într-o stare ușor abimată, s-a vândut pentru 1.265 de lire (se scontau doar maximum 600 de lire).

Greene a întâlnit-o pe Catherine Waltson - o frumoasă americană - în 1946, la o petrecere. El era căsătorit, la fel și ea - cu milionarul socialist englez Harry Waltson, care tolera soției sale infidelitățile mulțumit cu faptul că aceasta nu-și părăsea domiciliul conjugal, pe el și copiii. Greene, pe de altă parte, nu a făcut un secret din înșelăciunile sale. Soția, care i-a supraviețuit, a povestit că nu o dată venind

acasă îi găsea pe cei doi împreună.

De altfel, Catherine Waltson nu este singurul pas „alături“ pe care l-a făcut Graham Greene. Obiectele vândute la licitație spun o istorie plină de suspense. De pildă, un exemplar din **A Gun for Sale** (**Mercenarul**), prima ediție, poartă dedicația „Lui DG“. DG este Dorothy Glover, de profesie ilustratoare de cărți. Idila dintre cei doi a început în timpul războiului, într-un adăpost antiaerian, și a fost prezentată de amorozei soției ca „pasiunea vieții sale“. La scurt timp, după ce Greene a întâlnit-o pe Catherine, legătura cu Dorothy a fost terminată.

Ședința de licitație a mai conținut și alte rarități decât cele aparținând lui Greene, inclusiv pașaportul lui Goldeneye, proprietate lui Ian Flemming, creatorul lui James Bond. Se prevedea o sumă în jur de 3.000 de lire; s-au obținut 15.525 de lire.

Se pare, pentru a reveni cale de încă un paragraf sau două la Graham Green, că cele două femei menționate mai devreme nu au fost singurele lui „scăpări“. O scriitoare de mică suprafață, Shirley Hazzard, care avea și ea o casă pe insula Capri și care se vizita cu Greene, relatează despre o altă femeie care a jucat un oarecare rol în viața autorului

meditații
contemporane

bestseller-ului **Omul nostru din Havana**. Este vorba despre Yvonne Cloetta, tovarășa de viață a unui elvețian care, susține Hazzard, „nu bănuia nimic sau nu-i păsa de infidelitatea soției sale“. Era în anii '70 și povestea cu doamna Waltson devenise de mult istorie. Se amintește aici o întâmplare care-l aduce în discuție pe Brâncuși, mai precis o statuie a sa, dar și o anumită trăsătură de caracter a lui Greene. „Pe când soția mea admira o piesă de sculptură, intervine domnul Hazzard, Greene spuse: «Henry Moore mi-a dat-o. Mi s-a spus că ar costa 50.000 de lire». Luând în mână o altă piesă, placată cu argint și cam falică, soția mea opină că ar putea fi vorba despre un Brâncuși. Greene spuse că a cumpărat-o de la un farmacist de la Nice. Când soția mea vru să știe dacă are și certificatul, Greene îi trânti că i s-a recomandat să uzeze de statuetă... împotriva mâncărimilor și a inflamațiilor. (Greene avea hemoarozii și piesa de sculptură respectivă era folosită pentru ungere!) «Este atât de decorativă încât nu m-am putut despărți de ea» susținu el, scandalizând asistența“.

Nu știm ce s-a întâmplat cu respectivele piese, dacă au trecut pe la Sotheby's sau nu. Întâmplarea cu Brâncuși, în orice caz, revelă un aspect al caracterului lui Greene care, mai ales în ultima parte a vieții sale, îl făcea nesuferit multora: înclinația spre răutăți, mai mici și mai mari.

poezii în capodopere

alese și traduse de

grete tartler

Christian Morgenstern

Pâlniile

Trec două pâlnii-n noapte: raza
prin trunchi, abis ce se-ngustează
curg urme albe-ale
lunii-nvoalte
pe drumul
lor
s.c.
l.

Actul de naștere al filozofiei

Păgâna oaie m-a privit mirată
de parcă vede-n mine-ntâiul om;
privirea-i molipsește... stăm ca-n somn
și parcă văd o oaie prima dată.

În două zile diferite ale recentului Târg Internațional de Carte București 2002 (așa-numitul Bookarest), mi-a fost dat să răspund unor solicitări micale și să fiu nevoit să prezint, în prezența autorilor (autoarelor) anume veniți venite) în România, pentru a le "lansa" deși numai pe la noi se mai poartă astfel de ceremonii; în Occident, la marile târguri și saloane de carte, fie se organizează dezbateri pe teme mai ample sau mai restrânse, dar întotdeauna de actualitate, fie, la standurile editurilor, autorii oferă, tăcuți, autografe), două cărți extrem de diferite, antitetice chiar și, totuși, extrem de apropiate, vecine, lipite: spate în spate. În ciuda diferenței de "stipuli" literari, le-am parcurs pe ambele cu egal interes și în cazul ambelor, dacă pot spune (metaforic) așa, am sărit, am "patinat" cam peste același număr de pagini.

Greu, într-adevăr, de găsit - altfel decât printr-un pur hazard editorial, ca în cazul de față - două cărți mai diferite, mai șocant divergente decât romanul **Iarna lucidă** al elvețienței Françoise Choquard (traducere de Magdalena Popescu-Marin, Editura Cartea Românească, 2002) și nonfiecțiunea declamatorie (deci cu atât mai suspectă), "mărturia" intitulată, nici mai mult, nici mai puțin (parcă ar fi vorba despre Ecaterina cea Mare sau despre Caterina de Medici) **Viața sexuală a Catherinei M.** a parizienei Catherine Millet (traducere de Doru Mares, Editura EST, 2002).

Într-una este vorba de iubire, în cealaltă de sex. În plus, iubirea cu pricina este una iscată și (ne)consumată la ceea ce se cheamă, politicos, vârsta a treia, dar care nu exclude (nici pe departe) sexul (dimpotrivă), în vreme ce "dosarul" pur sexual reprezintă pur și simplu o sfidare la adresa noțiunii "culturale", de mii de ani "dobândită", de iubire.

Vârsta nu-i împiedică pe cei doi protagoniști ai **Iernii lucide** (trecuți, el de șaiszeci de ani, probleme cu inima, fost bărbat puternic, încă "solid", încă seducător, "puști timid", ea de cincizeci, văduvă, doi băieți mari, cu probleme) să trăiască o intensă poveste de dragoste nu doar absolută, ci completă plus încă ceva pe deasupra, și cu atât mai pură cu cât mai lipsită de viitor: prezent și atât, prezent pur, timp suspendat, care nu și poate permite amânări și promisiuni, dar nici nu vrea să se lase apăsă, falsificat, înnebunit, detracat de scadența care aproape că plutește în aer, și care de fapt riscă să fie provocată și grăbită tocmai de combustia

IUBIRE, SEX ETC.

bogdan ghiu

accelerată, "nepotrivită", "contra naturii". Căci iubirea adevărată, totală, este deschidere și pierdere de sine, început, geneză consumptivă, ceea ce romanul autoarei elvețiene reușește să "transcrie" perfect: suflu inaugural, cosmic (recosmicizare a lumii), arzător. Început, însă, care în cazul de față ar putea fi, pur și simplu, al sfârșitului. Și început, totodată, pe care cei doi iubiți pensionari ("vârsta a treia" ca în sfârșit libertate, ca în sfârșit disponibilitate pentru "luxul" amorului pur, necondiționat și necodificat social: amară ironie! Nu putem fi cu adevărat tineri, nu ne putem permite acest, cum spuneam, lux al libertății depline decât după ce ne-am efectuat stagiul existențial-social!) trebuie să-l "asezoneze", să-l potrivească cu sfârșitul (care nu mai este doar o "perspectivă") și, în același timp, cu un întreg - dublu - trecut. Și tocmai în această încercare disperată și pasionată, literalmente sfâșietoare, de *potrivire*, de *ajustare* a vieților trecute, deja consumate, dar atotprezente, gata trăite (dar mai cu seamă în ne-trăitul lor), cu un prezent înfocat, deschizător, generator în *mod automat* (sublimele automatisme ale ființei umane!) de viitor - în cazul de față, unul mai mult decât problematic, mai mult decât ipotetic - stă principalul interes literar al cărții lui Françoise Choquard. Iubiții "ei" sunt chiar mai mult decât miticii Daphnis și Chloe. Ei trăiesc întreaga nebunie, întregul delir auroral (nu există amurg; soarele arde cu totul atunci când răsare, pentru că răsare) al iubirii "normale" în niște condiții, însă, total "anormale" și nepotri-

în plus, aceea a iubirii în "vremuri" nepotrivite de vârstă. Fluent și avântat, pe un ton care evită cu abilitate stridentele și psihologismele inutile, prozatoarea elvețiancă izbuște să izoleze iubirea pură: presată și de un "context" existențial neprielnic, aceasta rezultă ca o perlă ce nu poate salva de la nici un naufragiu.

Privit astfel, romanul **Iarna lucidă** apare și mai "pervers" și încă și mai șocant, mai provocator (poate și pentru că infinit mai literar) decât *bestseller*-ul (500.000 exemplare vândute numai în Franța; traduceri în 25 de limbi) intitulat **Viața sexuală a Catherinei M.** (nimic comun cu **Onoarea pierdută a Catherinei Blum**). Din această carte, însă, nu voi putea, nu se poate (exagerez, firește) cita. Este o carte în mod programatic X și chiar XXX (cum se poate vedea pe anumite vitrine de prin Place Pigalle). Sex, sex, sex, fără pic de amor, de

cartea străină

amorul sexului: o *mise à nu* "fenomenologică" a sexului *tăiat*, desprins de restul ființei umane - și care nici măcar nu-și propune - cum poate, literar, ne-am așteptat - să preia, să-și asume întreaga sarcină a "insuportabilei ușurimi a ființei". Sex experimental, cu cât mai *hot* cu atât mai rece, mai sec, sex detașat de care ființa se detașează și îl observă, ca și cum, prin chiar această desprindere de restul ființei, adevărul sexului, "fenomenul" sexului n-ar fi deja alterat, falsificat de "condițiile de laborator". Dar și (deloc metafizice, dar cu eventual potențial în această direcție) reflecții despre relația dintre sex și spațiul deschis sau, dimpotrivă, închis (repliat), cutele pliate și infinit depliate ale sexului, deleuzian "peristaltism" al constituirii interiorității prin "încrețirea" exteriorului etc.

Cartea Catherinei Millet șochează tocmai prin banalitatea asumată și dusă (atât cât se poate) până la ultimele consecințe (scripturale) ale dorinței de a șoca: experiment reușit tocmai prin sicitatea lui. Cum poate fi scris și descris sexul? Până unde? *Infinitul de repetiție, absolutul mecanic*, serial al sexului gol devine evident, aici, mai mult ca în oricare scriere. Sexul ca infinit al finitudinii umane.

Anti-psihologică, cartea franțuzoaicei lichidează și posibilitatea psihanalizei. Hiper-realizând sexul, îl de-realizează și îl re-i-realizează: capcană de neevitat. Deși nici măcar nu se vrea literatură, această încununare și relansare a "revoluției sexuale" cade vertical pe capul literaturii. După Sade, Apollinaire și Bataille, să strigăm în cor: în sfârșit, despre sex, o femeie. În sfârșit, un sfârșit al literaturii. Bine că a avut loc!

vite. Căci cum să te abandonezi germinăției *începutului* în condițiile unui preludeu (accelerat) al *sfârșitului*? Într-adevăr: cum? În multe dintre paginile sale, **Iarna lucidă** mi-a adus aminte de marile, absolutele povești (literare) de dragoste integrală, de la deja amintitul roman al lui Longos și până la, să zicem, **Spuma zilelor** de Boris Vian. Dar ca și cum problemele și necazurile dragostei n-ar fi oricum, în genere, de ajuns, Françoise Choquard riscă și câștigă pariul suplimentar al unei complicații existențiale

LA PAS PRIN TOATĂ EUROPA!

maria lai

In timpul STEV-ului, despre care vorbeam în numărul trecut al revistei noastre, am cunoscut o profesoară, pe nume Elena Fântâneru, preocupată de educația elevilor prin artă. Este președinta Fundației „Step by step“ din Focșani, pe care a înființat-o în 1999, cu scopul de a descoperi tinere talente, de a cultiva respectul pentru valorile naționale și universale.

În prezent, există peste o sută de membri activi, cu vârste cuprinse între șapte și optsprezece ani, iar activitatea se desfășoară

pe cercuri: pictură, artă decorativă, dans, jurnalistică, televiziune și, evident, teatru.

Spicuiem din îndeletnicirile fundației: Pelerinaj Pascal la Meteora, în aprilie 2001 - prilej cu care copiii români au descoperit puterea credinței, puritatea sufletului și au înțeles rolul Bisericii Ortodoxe în spațiul balcanic; Expoziție de artă plastică și decorativă la Academia Română din Roma, în septembrie 2001; Vizită la Institutul Cultural Român de la Veneția, în septembrie 2001; Colinde și spectacol de pantomimă la Ambasada României din Austria, în decembrie 2001. Acum abia s-au întors dintr-un periplu la Viena, unde, în cadrul proiectului numit „Copiii mesageri ai României în Europa“, au prezentat, la Centrul Cultural Român, un spectacol de teatru - **Prințesa și porcarul** de Dumitru Solomon, în regia lui Mihai Lungeanu și scenografia Mariei Borș. La realizarea acestui proiect, profesoara focșăneancă a fost sprijinită de ambasadorul Traian

Chebelev și de directorul Centrului Cultural Român din Viena, Alexandru Popescu.

În acest fel, iată cum o mână de copii talentați, însoțiți, într-un demers nu ușor de către o profesoară foarte romantică, încă încrezătoare în forța purificatoare și dezinhibantă a teatrului, s-au văzut ambasadori ai prieteniei peste hotare.

Mai mult, mi-au căzut în mână câteva numere ale revistei „Luneta“, editată tot de Fundația „Step by step“. Am găsit între

thalia

paginile sale, bine garnisite cu poezie, articole sportive, glume, perle culese de prin tezele elevilor, dar și rostite de pedagogi, chiar și cronici dramatice, scrise în urma vizionării unor spectacole ale Teatrului Municipal din Focșani. Concise, cu *diagnostic* precis, ieșite oarecum din tipar, vioaie, semn că profesorii veghează cu seriozitate și asemenea îndeletniciri (ne-cuprinse în programa școlară). Curios, poate, cum într-un oraș cu cca 100 de mii de locuitori, preocuparea pentru teatru și, în general, pentru artă, este atât de aprinsă. Curios, dar și încurajator. Am scris despre aceste lucruri, gândindu-mă că sunt inedite și că - cine știe? -, ele vor atrage atenția altor pedagogi din alte orașe, care să se implice și în altfel de activități decât cele impuse de programă, oferind vieții lor și vieții abia deschise a copiilor un orizont mai înalt.

Meditația politică, la Lucian Pintilie, ascunde o profundă (și amară) meditație existențială. Pentru el, omul este un zoon politikon, iar răul cetății este, esențialmente, nevindecabil, întrucât răul din om are valoare ontologică. De aici, dimensiunea fundamental tragică a filmelor sale, chiar dacă tragismul este camuflat, de fiecare dată, de deriziune (începând cu rictusul absurd, cu care intră în spasmele morții protagonistul din **Reconstituirea** și terminând cu carnavalescul morbid din filmele de după '89).

arta filmului

Specifică stării de infern este o anumită mișcare permanentă, ciclică și fără finalitate (sisifică), închisă în sine și care camuflează, de fapt, o teribilă nemișcare, constând în imposibilitatea autodepășirii. Această stare poate lua aparența carnavalescului (ca la Hieronymus Bosch), dar rămâne un „carnaval al damnării“. Este ceea ce am întâlnit la Lucian Pintilie, cel mai evident în **De ce trag clopotele, Mitică?** și în **Balanța**. În **După-amiaza unui torționar**, toată această efervescență în gol, acest perpetuum mobile al răului-altoit-peste-viață încremenește într-un fel de stop-cadru, pentru ca răul să poată fi

UN STEJAR ÎN CANGRENĂ ȘI CONVENȚIA UNEI TERAPII NECONVENȚIONALE

elena dulgheru

contemplat în toată „grandoarea“ lui. Dacă în **De ce trag clopotele...** și în **Balanța** maratonul mișcării scenice, respectiv narative lăsau încă loc unui dulce-iute-amar „specific românesc“, în **După-amiaza unui torționar** nu mai este loc de ambiguități: nici o meandă narativă, nici un qui-pro-quo nu răsfășă atenția spectatorului, obligat, ținuit să contemple staticitatea fioros-liniștită a unui spațiu concentraționar, improvizat dintr-un petic de câmpie. Într-o confesiune făcută revistei „Secolul 21“, Pintilie declară că „vrea să electrocuteze“ conștiința „flască“, „românească“ a spectatorului. Și reușește pe deplin, în termeni artistici specifici dramaturgiei absurdului, de o intensitate și originalitate a expresiei ce fac din film o capodoperă „neagră“. Staticitatea mizanscenei, lipsa oricărei soluții morale (pe care ar oferi-o doar ispășirea), omnipotența răului-inconștient-desine, degradarea din uman a personajului principal și bagatelizarea morală a celorlalți, reduși la starea de marionete produc, cumulate, efectul unui electroșoc. Regizorul își propune - și reușește cu brio - să redea

„fizic“ starea de cangrenă morală a societății. Din punct de vedere estetic, soluția este simplă și foarte eficientă: redarea răului în culori paradisiace, în paralel cu idilizarea binelui (adică descalificarea lui axiologică), culpabilizarea inocenței, în paralel cu absolvirea de păcat a culpei; a fost frecvent folosită de suprarealiști, uneori experimental, alteori programatic, dar parcă niciodată cu o asemenea urmărire conștientă a efectului scontat, ca la Pintilie.

La premieră, într-o sală arhiplină și entuziasă, regizorul declara, printre binemeritate aplauze, că „iubește România cu disperare“. Și, dacă de la psihiatria politică (de pe ecran) avem o cât de mică șansă să ne întoarcem către iubire (în viață), să ne agățăm de ea și să observăm că terapia prin electroșoc (individuală sau colectivă) nu a vindecat niciodată pe nimeni: nici trupuri, nici suflete, nici conștiințe.

Corondarea emisiunilor la TVR

„Insomniile - schimbul de noapte al Rațiunii“

Ștefan Mărăscu? Unde ești tu, Liviu Pojoni, care ai semnat imaginea atâtor filme în care „funcționalul“, „corectitudinea mișcării“ și (de ce nu?) „calofilia“, l-au făcut pe regretatul Mircea Veroiu să spună despre *Scrisorile prietenului* (filmul tău de imagine) că „acela e opera vieții mele?“

Desigur, studiile de specialitate ale operatorului nu prea se mai poartă. „Filmez un an, doi - și pe urmă mă înscriu la o particulară. În șase-șapte ani rezolv eu și problema studiilor!“

Bine, veți zice, dar cum acceptă **montajul** aceste surrogate? Cum de nu le impută, ca rateuri, purfătorilor de cameră video? Păi, și monteusele au cam dispărut, sau, oricum, nu mai au cuvânt de decizie. Pe ecran văd tot mai rar, sau deloc, numele Veronicăi Jucătoru, al Stelei Nacu, al Cristinei Brătescu, al Maricanei Stoica, venite în TV din lumea filmului artistic pentru a ridica standardul profesiei în TV. „Acum, dacă nu ajunge imaginea, în lungime? O mai ținem puțin în stop-cadru, mai grăbim comentatorul, computerul poate orice. Că vocea nu mai seamănă cu aceea reală? Nu contează. Poți și fără insert în tăietură. Pui două fotograme negre și săritura în cadru nu prea se mai observă. Vorbește prea mult comentariul? Avem posibilitatea să înregistrăm video, litere chiar în timp ce se dactilografiază. Acum se poartă îngroșările, aproximările pe care le face computerul. E adevărat, unele montări neprofesioniste - se zice - pot produce privitorului chiar leziuni pe creier: panoramare stânga-dreapta legată brusc de o alta, dreapta-stânga. La fel, trecerea bruscă de la o transfocare înainte, la alta înapoi. Dar cine ar mai protesta la asta? Există o lege internațională ce interzice montajul subliminal...“

Imagini *deliberate* ce par rezultatul unei camere ascunse, folosită undeva, la o lapidare, în Africa, a cărei filmare „pe față“ ar fi pedepsită cu moartea...

O cauză pare a se întrevădea: statutul redactorului de televiziune a scăzut de la an la an, responsabilitățile acestuia au fost transferate treptat „managerului“ de emisie, „administratorului“ de emisie, „consilierului“ (firește, tot de emisie). Cine mai vede întregul? Și consecință firească (scuzați cacofonia): *corondarea emisiunilor*.

Firește, ar mai fi de arătat câteva... castane, Filmate de Sus. Acestea, însă, „îmi trebuie pentru Generic“.

Ștefan Mărăscu

Uitând că televiziunea publică se hrănește din banii contribuabililor (abonamente obligatorii!), uitând că în atare condiții acest puternic canal al mass-media ar trebui să-și asume în primul rând obiective cu caracter formativ socio-cultural și educativ, să-și atribuie cultivarea gustului pentru superlativul civilizației, în sfârșit, abordând pedagogia solidarității umane și a creării unei scale de valori morale, anumite personalități ce „dau linia“ programelor televiziunii naționale râvnesc, mai degrabă, la spiritul mercantil și boulevardier al unor televiziuni particulare, în stare să facă orice pentru a se menține deasupra liniei de plutire financiară („asta-i televiziunea!“)

Și pentru că imitația nu este suficientă, se recurge la însuși calul troian al unor televiziuni particulare, tras în curtea cetății din Calea Dorobanți. Cu bani grei, bănuiesc (retribuția este secretă), e de unde. „Ora G.“, exemplul cel mai la îndemână. După ce a tropăit (la propriu) pe harta patriei, ca să ne... comunice buletinul meteo, o copilă prematur îmbătrânită, care se încăpățânează să încapă în rolul Gavroche, mai sfârșind un *maillot* nespălat, mai căutând o șapcă pusă strâmb, întârziind în stop-cadre studiate narcisist în oglindă, cu nasul à la C. Tăpase, are atâta curaj și pricepere în „a face pe prostul“ încât ar putea fi chiar bănuț de autenticitate. Ce face „vedeta“? Păi, întâmplător acostează o *necunoscută*, de regulă o doamnă cenușie („așa ca noi, oamenii simpli“), iarși „întâmplător“ o duce la un *boutique* de încălțăminte, o încălță (din bugetul emisiunii, firește), apoi în altul de confecții unde o îmbracă superb, mai apoi la un coafor unde o tunde, la cosmetică, unde o „unge cu toate ali-fiile“ (tot pentru a fi „ca noi, oamenii simpli“).

Și sigur, veți spune odată cu noi, Televiziunea e umplă de bani, cam știm cât costă minutul sau chiar secunda de publicitate (mascată? nemascată? Nu știm ce a hotărât... machiajul) și mai ales nu înțelegem cum de-și permit acele magazine, modeste ca pondere comercială, să

cadorisească astfel Televiziunea pentru o atât de lungă reclamă - când firme mari, precum Kodak sau IBM înțeleg profesionist și util reclame foarte scurte. Ori poate că o „negociere“... o „mică înțelegere“...

Dar să lăsăm deocamdată la o parte lipsa de imaginație a acestui personaj puțin grotesc și gafeur (adjective cu G), imaginație care dacă ar exista, l-ar face „să vadă“ dincolo de sticla ecranului cel puțin milionul de oameni, între care universitari, medici, studenți (adolescente care dacă ar întâlni pe stradă „zâna bună“ care încălță, îmbracă, tunde, unge), nu s-ar mai chinui cu învățatul; să lăsăm personajul, pentru a atrage atenția asupra căderii în deriziune a *imaginii*. Adică a modului de înregistrare pe video a „obiectivelor de filmat“. De cele mai

nocturne

multe ori parcă asistăm la o eroare: aparatul a fost deschis prea devreme și noi suntem obligați să vedem scoaterea lui din ladă, fixarea lui pe un trepied (de cele mai multe ori pe un biped, se „filmează“ din mână), așa precum în planul audio auzim înainte de concert zumzetul acordajelor. Tot aștepti să se oprească băfăiala aparatului și să înceapă adevărata înregistrare. Dar nu! *Operatorul* (folosesc termenul în sensul unui individ căruia i s-a atribuit o cameră video) se suie într-un copac pentru a filma, la sol, niște... castane. Imagine... plonjată „Ne trebuie pentru generic“ (cu G.). Face un trans înapoi pentru a ne apropia de decolteul vedetei. Protagonista apare deformată dezagreabil de sfericitatea obiectivului. Pe urmă panoramări rapide, și acestea cu ezitări și fără opriri la capăt, stânga unu, dreapta doi, c-așa-i jocul pe la noi.

Întrebăm și noi, ca Ștefan cel Mare (la Delavrancea, și cel Sfânt): „Unde sunteți voi, așa ai aparatului de filmat, Nik Gherghinescu, Titi Moțiu, Nae Niță și Boris Ciobanu? Unde, voi, Constantin Chelba și Teo Pasat, Radu Toader, Ion Cristodulo, Viorel Sergovici și

epistolar

DIALOG FĂRĂ PREJUDECĂȚI

Consecventă programului său de a publica texte ale unor autori care nu au fost încă recunoscuți, de a-i încuraja și de a-i îndruma, pe cât este posibil, pe drumul spinos al scrisului, revista „Luceafărul“ își propune ca și în noua ei formulă să mențină dialogul cu cei care bat la poartile consacrării.

Socotim că este simplul ca acest dialog să se poarte mai susținut și mai sistematic. De aceea, în cuprinsul acestei rubrici, care se cheamă „Epistolar“, vom acorda atenție, înainte de a încredința tiparului încercările în materie de poezie, proză, eseu, critică literară, dramaturgie, celor care ni se adresează cu speranța publicării.

Îi asigurăm pe candidații la afirmare că le vom răspunde cu seriozitatea și cu sinceritatea cuvenite, chiar și în cazul în care în opinia noastră textele nu întrunesc acele condiții care

să le facă să ajungă la cititorii noștri. Ei vor găsi un sfat prietenesc, o încurajare, un cuvânt care să le poată fi de ajutor în orientarea lor viitoare.

Promitem să abordăm acest dialog fără prejudecăți, fără ideea de a susține un anumit tip de literatură în dauna altora, fără gândul de a opera selecții în numele unor ideologii literare sau de grup. Criteriul de apreciere va fi unul singur: **valoarea textelor**. Nu ne va interesa, de asemenea, câtuși de puțin, dacă locul de unde primim aceste corespondențe este Capitala sau un oraș din provincie, dacă autorul este student al unei facultăți cu nume sonor sau al unuia mai puțin cunoscute, dacă încă se războiește cu clasicii pe băncile liceului ori dacă vine spre literatură din vreun domeniu care

aparent n-are legătură cu câmpul literelor. Vârsta nu va constitui, de asemenea, nici avantaj, nici handicap. Convingerea noastră este că aceste incidente nu au nimic de-a face cu talentul și cu dorința de a servi literatura română.

Scrieți-ne, așadar, ca unor prieteni. „Luceafărul“ este o publicație deschisă și monștrilor sacri, dar și novicilor. În fond, destui dintre cei care azi se bucură cel puțin de o oarecare notorietate au trecut prin dialogul de la „Poșta redacției“.

Vă așteptăm!

Iar pe mine mă veți găsi săptămânal la datorie în acest colț de pagină.

Al dumneavoastră,
Radu Voinescu

Care conține și un mic portret al grafomanului

Grafomanul este cel care muncește cu sârg pentru creșterea vrafului de hârtie tipărită. Adică scrie. De cele mai multe ori, prost. Și întotdeauna mult. Roadele muncii lui sunt adunate, de obicei, între coperte mai puțin estetice. Pe coperta a patra este absolut obligatoriu să figureze, sub fotografia autorului (eventual dintr-o tinerețe de mult apusă), două-trei vorbe meșteșugite, desigur laudative, ale unui scriitor de marcă, la adresa autorului împicinat. Există și cazuri izolate. Scriitori de înaltă ținută o iau, la un moment dat, pe arătură. Astfel se face că numele lor reușește performanța de a apărea pe o cărțuție pe care, după ceva timp, nici ei nu mai înțeleg de ce au produs-o. O să semnalăm, la nevoie, și astfel de cazuri.

Sandu (Alexandru - paranteza nu ne aparține, n. mea) Costin este un caz tipic de grafomanie acută. Cărțuția dumisale, intitulată tipic **Rime fără pretenții**, bucurându-se de tipicele coperte de un gust îndoielnic, apărută, la fel de tipic, la o editură obscură (Editura Petru Maior), după ce, tipic, nu mai puțin de douăsprezece sponsori au pus mână de la mână pentru acest act de producție, a văzut lumina

„Reflecția, centrată pe verbul sarcastic, secționează banalul cotidian, iar prin fanta creată se revarsă plictisul neantizant. O modalitate de eludare a sentimentului de gol existențial pare a fi găsită în erotism, căci erosul întemeiază ființa și o protejează împotriva angoasei create de perspectiva neantului...”

(Carmen Șerban - „Tomis“)

„Golul e o formă de pustiu, mai ușor de imaginat și de simțit. La Bacovia, cuvântul e folosit, de cele mai multe ori, ca adjectiv, cu sensul de spațiu din care lipsesc ori s-au împușinat oamenii...”

Existent, pentru cei mai mulți, doar în afară, golul e resimțit de cei sensibili în interior, în «inimă». «în suflet», în «stomac». E, adesea, produsul fricii, al deznădejdiei, al uimirii. Deși vechi (le întâlnim în **Biblie**), golul produs de frică (emoție) și frica de gol sunt senzații care variază, ca frecvență și intensitate, de la o epocă la alta.”

(Constantin Călin - „Ateneu“)

„Nevastă-mea, ei da, ea pricepea de ce borșul de lobodă este indicat de trei ori pe zi, și chiar aprecia rezultatele acestuia: după al cincilea castron ingurgitat, mi se lipea pântecul de șira spinării - un paradox tâmpit! -, după al zecelea aveam puterea să mă transport doar din bucătărie până pe podeaua

tiparului într-o, nefericită zicem noi, zi a anului 2001. Mai rău este că am aflat că produsul respectiv costă nici mai mult, nici mai puțin de 40.000 de lei (!!!). Bineînțeles, volumul dumisale este deschis de **Precuvântarea** autorului în persoană, în care Sandu Costin îl elogiază pe Sandu Costin, folosind pentru asta diferite opinii împrăștiate prin publicațiile vremii (și... vremurilor), semnate de persoane dintre cele mai diverse, de la „celebrul” G.M. (!?) până la Geo Dumitrescu. Stimabilul Sandu (Alexandru) Costin nu numai că preia niște citate în care numele său este pomenit - suntem convingși - absolut întâmplător, ba, mai mult, subliniază, cu aceeași mână de școlar sânguincios, cuvintele care ar trebui să creeze o imagine cât mai de „poet-de-poet” a autorului. Stați liniștit, domnule Sandu (Alexandru) Costin, poezeele dumneavoastră sunt încă „promițătoare”. În finalul preaelogioasei auto-**Precuvântări** autorele simte nevoia urgentă a unei confesiuni: „Aștept cu interes critica, bănuiesc, nedemolatoare și posibilele sugestii ale cititorilor, pentru care mulțumesc deja de pe

acum”. Și noi vă mulțumim, domnule Sandu (Alexandru) Costin că ne-ați oferit șansa să începem cu dumneavoastră.

Volumul adună fel de fel de lăbărțeli liricoide, de la sonete, până la fabule, probabil toate roadele muncii sale de scrib convins, de până acum (autorele se declară - pe coperta a patra, bineînțeles, alături de fotografia din prima tinerețe - „poet, prozator, publicist”). Revenim la ceea ce spune Sandu Costin despre cărțuția lui Sandu Costin: „Prezentul volum de versuri reprezintă întruchiparea târzie a uneia dintre vechile mele năzuințe: aceea de a-l vedea ieșit de sub teasc și ajuns în mâinile cititorilor. El este și rezultatul neîncetatei căutări de mai plastice modalități de exprimare a sentimentelor, gândurilor și crezurilor autorului”. Vă credem pe cuvânt, domnule Costin nu mai insistați! Pentru final, să culegem o mostră de **Mânie** creatoare: „Pun capul pe pernă, dar liniște n-am,/ căci geme și țipă isteric,/ frământă lumini și-ntuneric/ turbata furtună ce-mi bate la geam”.

Caron

citate surescitate

dormitorului, după al treisprezecelea uitam că am nevastă, iar după al cincisprezecelea uitam că am chiar aparat sexual; și cum să nu fi înțeles și să se fi bucurat nevastă-mea, când îi dădeam posibilitatea să le povestească vecinilor ce armăsar eram eu, odată?!...”

(Stelorian Moroșanu - „Convorbiri literare“)

„Acum sunt văzută ca o divă sexuală. Nu neapărat sexy, dar sexuală și îmi place că imaginea mea este

legată de sex. De când am terminat cu ziaristica, stilul meu vestimentar s-a schimbat. Mă îmbrac mult mai adecvat vârstei mele, mai sexy. Înainte purtam numai taioare. Mă simt mai bine în pielea mea.

În Laura Andreșan sunt două femei: una numai pentru iubitul ei și alta pentru toți bărbații. În această ultimă ipostază nu îmi dăruiesc inima, ci doar corpul. Aș putea spune așa: sufletul este numai al iubitului meu, trupul este al tuturor bărbaților.”

(Laura Andreșan - „Flacăra“)

S e scrie încă mult. Camera obscură a literaturii noastre a devenit neîncăpătoare de când scriul s-a transformat în moft savant. Bulverșați de realitate, copiii realizează că a trecut vremea lamentațiilor subtile din subsolul paginilor vieții. Atracția miraculoasă spre scris Freud ar fi explicat-o printr-o răzbunare a unor frustrații de mult stocate în subconștient, la pândă mereu. Oare? De ce anume scriu tinerii, dacă nu din angoasa vidului existenței lor? - s-ar întreba psihanalistul german. Pentru ce s-ar concura atât de acerb, dacă nu din fervoarea autodepășirii? Să fie oare societatea cea care ne brutalizează într-atât simțurile încât să simțim nevoia, dintr-o dată, să dovedim că omul încă există pe un-deva? În peisajul acesta grotesc și zoomorf avem deseori răbufniri teribile de orgoliu. Într-o așa măsură încât trăim iluzia, precară Fata Morgana, că singura urmă de pas omenesc duce spre Eu, invariabil.

Ei nu, domnule Freud, nu poate fi vorba de răzbunarea estetică a unor frustrații de cotidian. Dimpotrivă, aveți dreptate, Friedrich Nietzsche orgoliul unui fals supraom, grotesc Zarathustra, bufon.

Iată o literatură scrisă cu încrâncenare, cu revoltă, dur ca o piatră de bazalt scrijelind plăcuțe de argilă.

Imaginea genialului romantic a fost bufonizată tocmai printr-o exacerbare a ieșirii din tipar...

Încet, dar sigur, literatura concurează știința, cuvântul scris, mașina. Cercetătorii experimentează în laboratoare tehnici noi și clone ure umane, construiesc aparate performante și tind spre marea colonizare spațială. Sateliți migrează în atmosferă... Ce altceva poate să aprindă mai intens mândria de a fi om? Azi, știința e a extazului, a focului, a omului și a mașinii concurând omenescul. Literatura nu-și stă departe.

Să recunoaștem, trăim zile în care autonomia ei e de mult o utopie. Arta calcă pe urmele primului om pe Lună. Nu vorbind metaforic, dimpotrivă. Citim o literatură robită spiritului științific și esenței sale.

Pe când în secolele din urmă arta era aceea care însuflă speranță și imaginație omului de știință, astăzi se stinge orice idee de egalitate între sensibilitatea mașinii și cea a creatorului de literatură. Subordonarea celui din urmă este un semn de criză.

Avangarda, modernismul și postmodernismul au păcătuțit nu prin esență - originalitatea, ci prin orgoliu; este acel fel de mândrie care ar trebui să aparțină întotdeauna mai mult cercetătorului căutător de utopii, altelei de lucruri pragmatice. Nu avem nevoie de o literatură de laborator, în care copiii geniali să se cufunde și să iasă, după o scurtă perioadă de incubație, cu o fiolă ciudată în mâini strigând victorioși: „Eureka!“

Literatura e intangibilă și fragilă; nu trebuie

să concureze nici supraomul lui Nietzsche, nici geniul romantic, cu atât mai puțin știința.

Fără doar și poate, e imposibil să ne dezi-cem de marile schimbări mici din felia noastră de istorie. Să nu transformăm însă literatura într-o expoziție science-fiction. Ar fi grotesc și ridicol de-a dreptul. Nu o întorcere la clasicii cuvântului, ci o revitalizare a profund omenescului în literatură, se cere imperios.

Mai nou, literatura a dat naștere unei alte creaturi hibide: limbajul metaliterar. Vorbim despre literatură cu scârțâitul unei mașini care, odată unse, își desfășoară mecanismul automat fără spaima unei spontaneități naive.

Iată de ce, în astfel de condiții, nu putem spera o ieșire din camera obscură a artei. Mecanismul nostru literar va avea întotdeauna iz de fier vechi refolosit... Și încă se scrie prea mult.

Andrei Cladovan.

student în Litere, Cluj-Napoca

Andrei Cladovan
 mi am puterile publicității necului critic
 Simpla oporțunitate de a scrie este mai mult decât
 orice altceva, este o oportunitate de a scrie
 de vorbi mai mult, în altele mai bine
 Sunt simțurile esențiale ale omului de știință, poet
 mai bine este un scriitor. Simțurile esențiale
 ale omului de știință, poet, scriitor
 și mai departe
 Reprezentându-mi în acest fel de literatură
 pentru scriitorii din România
 Andrei Cladovan
 25 mai 2002

Înaltul titlu de *Cavaler al Științei*

Prof. dr. Emeritus Constantin Corduneanu, SUA; Acad. prof. dr. Mircea Malița; Prof. dr. Ovidiu Drimba; Prof. dr. Adriana Năstase, Germania; Prof. dr. Florin Ionescu, Germania; Prof. dr. Nicolae Pavel, SUA;

Înaltul titlu de *Cavaler al Literaturii*

Post-mortem, Gellu Naum, poet; Marin Mincu, critic și istoric literar.

Înaltul titlu de *Cavaler al Artelor*

Lory Wallfish, SUA, pianistă, clavecinistă; Radu Anton Mayer, Germania, pictor; Ioan Șofron, Germania, pictor.

Premiile ASLA, de Excelență

Prof. dr. Claude Mătasă, SUA; Acad. Gabriel Țepelea; Prof. dr. Teodor Maghiar.

Premiul Anual ASLA

Prof. dr. Ion Paraschivoiu, Canada; Dumitru M. Ion, scriitor.

Premiile Speciale ale Salonului Internațional de Carte

I. Carolina Ilica, pentru volumul antologie, plurilingv, *Poemul Scurt al Lungii Mele Vieți*, Ed. Academiei Internaționale Orient Occident, București, 2001; Bogdan Valentin Lepădatu, pentru volumul de poezie *Dialogica. Coridele Inorogului*, Ed. C2 Design, Brașov, 2002; Victoria Milescu, pentru volumul de poezie *Zâmbet de tigr*, Ed. Odeon, București, 2002; Elena Vulcănescu, pentru volumul *Poemul din călcâi*, Ed. Cartea Românească, București, 2002; Ovidiu Dunăreanu, Victor Corcheș, pentru volumul *Corabia de vildes. Antologie a Poeților Uitați*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2002; George Mirea, pentru volumul *Perenitatea culturii, perenitatea lecturii, perenitatea criticii...*, Ed. Almarom, Râmnicu Vâlcea, 2002; Ștefania Mincu, pentru

Premiile Academiei de Științe, Literatură și Arte și Premiile ediției a X-a a Salonului Internațional de carte de la Oradea

volumul *Miorița, o hermeneutică ontologică*, Ed. Pontica, 2002; Mariana Istrate, pentru volumul *Scriptor in Fabula*, Ed. Napoca Sor, 2002; Geo Vasile, pentru versiunea italiană, selecția bibliografică și note critice la volumul *George Bacovia: Poeme alese/Poemi scelti*, Ed. Fundației Culturale Române, 2002; Liana Coza pentru volumul *Exerciții de admirație și reproș, Hortensia Papadat Bengescu*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2002; Ioan Dedișan, pentru volumul *Monologul Dramatic Eminescian*, Ed. Dacia, 2002; Marius Porumb și Aurel Chiriac; Gh. I. Florescu, pentru contribuția substanțială la editarea volumului *Interferențe Româno-Americane. Politică. Diplomatie. Cultură*, Ed. Cogito și Universității din Oradea, 2002; Mircea Pricăjean, pentru debut cu romanul *În umbra deasă a realității*, Ed. Univesității din Oradea; Eugen Evu, pentru volumul *Tresărirea focului*, Ed. Signata, Timișoara, 2002; Ioan Horga, pentru volumul *Europa Luminilor*, Ed. Universității din Oradea, 2002; Gheorghe Victor Lazăr, pentru lucrarea *Ghid gastronomic pentru unitățile de agroturism*; George Roca, pentru originalitatea și calitatea prezenței pe Internet a revistei „Rexlibris”, Sydney, Australia; Ioan Ovidiu Muntean, pentru lucrarea *Câmpul Electric Intens, factor ecologic în metalurgia fierului*, Ed. Emia, Deva, 2002; Teodor Maghiar, Teodor Leuca, Ștefan Naghi, pentru lucrarea *Modelarea numerică a fenomenelor electromagnetice și termice în procese de turnare cu schimbare de fază*, Ed. Universității din Oradea, 2002; Liliana Surugiu, pentru contribuția esențială la volumul *Per Aspera Ad Astra*, Ed. Signata, Timișoara, 2002; Luminița Șoproni, pentru lucrarea *Comunicare și Negociere în Afaceri*, Ed. Universității din Oradea, 2002.

Diplome pentru merite editoriale deosebite

Vasile Iliescu, München, Germania, pentru pregătirea pentru editare și editarea volumului *Dinastia de Hohenzollern - Zigmaringen*, de Pamfil Șeicaru, Biblioteca revistei „Aletheia”, Oradea, 2002; Ion Istrate, pentru volumul *Ultimul Occident*, Ed. Paralela 45, 2001; Editurii Polytechnic International Press, din Montreal, Canada, pentru lucrarea-culegere *Proceedings*, de dr. Liliana Surugiu și Farooq Saeed (lucrări ale participanților la Congresul 26 ARA din Montreal); Editurii Universității din Oradea, pentru calitatea actului editorial; Editurii Timpul, din Iași, pentru promovarea cu prioritate a cărții de istorie; Editurii Emia, Deva, pentru reușita graficii cărților pe care le editează; Editurii Dacia, din Cluj-Napoca, pentru colecția „Poezii Urbei”; Editurii Libra din București, pentru eficienta popularizare a cărții și publicațiilor literare românești în lume, prin intermediul Târgurilor Internaționale cu participare românească

Premiile Academiei Româno-Americane de Arte și Științe

Honorary Members

Prof. dr. Ovidiu Drimba; Acad. Mircea Malița; Acad. Gabriel Țepelea; Prof. dr. Teodor Maghiar; Prof. dr. Florea Oprea

The American Romanian Academy Award

Prof. dr. Cornel Antal; Prof. dr. Ioan Țepelea

PRESIUNEA PROVINCIEI

gabriel chifu

Incerc, la invitația revistei „Luceafărul“, să-mi exprim punctul de vedere pe o temă dată - *presiunea provinciei*. Există o asemenea apăsare? Neîndoielnic, da și, vai, câte nuanțe, câte niveluri are! Cum s-ar explica? Neajunsul cel mai mare este că în provincie, vrem-nu vrem, suntem aruncați toți în aceeași oală. Inși formidabil înzestrați intelectual și veleitari; proletcultiști și intelectualiști: cosmopoliți și localiști; moraliști și libertini; conservatori, „liber schimbiști“ sau avangardiști; cenacliști și profesioniști; doamne bovarice, domni rafinați și beoțieni neodihniți; cărturari și repenți; catastrofe ale scrisului, submediocri, mediocri, talentați, supra-talentați și genialoizi; agresivi și temperați; tipi livrești și talente fruste. O, Doamne, un Babilon, o faună colorată, pasională, memorabilă alcătuim noi, cei care scriem trăind în provincie.

Toți aceștia și încă mulți alții suntem siliți să ființăm laolaltă, amestecați; spațiul vital, scena pe care suntem obligați să jucăm sunt mici, ne îmbulzim, ne lovim unul de altul, e un fel de trai în comun, locuință la bloc, strâmtorați peste măsură. La bloc sau, și mai și, locuință sovietică din anii de început, când mai multe familii împărțeau baia, bucătăria, telefonul, cuierul, câte și mai câte. Asta e provincia. Persoane care nu au un limbaj comun sunt puse să comunice. Cum? Iese un talmeș-balmeș.

Ai vrea să stai deoparte, dar nu-ți dă mâna, n-ai scăpare. Nu poți să fugi, nu poți nici să-i explici lui cutare sau cutare că ar trebui să se lase de scris; întâmplător, omul cu pricina este cumsecade, dai nas în nas cu el toată ziua pe stradă, la piață sau în parc, te saluți ceremonios, cum să-i frângi aripile așa, deodată, cine ești tu să fixezi verdicte, să faci ordine, să demolezi fără milă?...; sau, întâmplător, omul cu pricina e ferm și violent, iar când se simte nedreptățit nu știe de glumă: îi critici producția literară și e posibil să te trezești luat de guler, e posibil să te trezești cu parbrizul mașinii spart, e posibil să te trezești că-ți bate copilul când se întoarce de la școală. Așa încât renunți la orice intenție de a despărți albul de negru, grâul de neghină, apele de uscat (și chiar așa, de unde și până unde să fii tocmai tu deținătorul metru-lui adevărat, cel care pune lucrurile la punct, cel care așază dreapta scară a valorilor?!...).

Sfârșești prin a exista literar la bloc, în comun, sovietic, amestecat, în mazăga (*măzga* e un termen prea dur, neprotrivit?) călduță, nediferențiată, în ceața unde toate contururile sunt estompeate.

Ei, aici te înșeli - nu există clasamente, totul e nediferențiat, în ceața care șterge, egalizează? Nici pe departe: în provincie, ierarhiile sunt prezente, la modul tiranic și cel mai adesea sunt ierarhii pe dos, aiuritoare. Barca e mică (vreo revistă, vreo editură, vreun ziar mai acătării), noi suntem mulți, instanțele de validare, competențele sunt puține, iar uneori inexistente (n-au existat nicicând sau nu mai sunt operante, s-a reușit compromiterea, desființarea lor...). Cutare grafoman va fi fiind el lipsit de orice brumă de talent, dar e răzbătător, are bani, sau relații, sau vreo funcție, e sigur pe el, e ofensiv și atunci îl vezi lăfăindu-se, senin, încântat de el însuși, pe paginile întâi ale ziarelor locale și pe canalele tv locale. În schimb, cutare, om de aleasă vocație, cenzurat tocmai de vocația sa, și de bunul său simț și de educația sa, nu face tam-tam și nu e luat în seamă, nu contează în ochii unei comunități care habar n-

are să măsoare, să pună la locul convenit adevăratele valori. Asemenea situații nu reprezintă ceva neobișnuit, în provincie. Le trăiești fără reacție, molipsit de cenușiu, imunizat în fața asaltului de neoprit al mediocrității, taci, îți spui în gând că totul e o zădărniciie fără leac, visezi să ai și tu o cochilie ca melcul sau o carapace ca broasca țestoasă în care să te retragi și, eventual, bei o vodcă sau o bere, podidit de amărăciune.

La cafenea, acolo se fac și se desfac în provincie clasamentele, cu o viteză năucitoare și după acele criterii de neînțeles care te duc cu gândul la felul cum erau schimbați prietenii și dușmanii în istoria din romanul lui Orwell. Patima pusă în aceste execuții de la cafenea depășește cu mult imaginabilul. De obicei, invidia, ura literară ies absurd din spațiul literaturii și ajung în spațiul vieții propriu-zise: pe X, fiindcă nu-l suportă ca literat, Y, Z sau W ar vrea să-l distrugă nu în joacă, ci la modul fizic... Neverosimil, dar nici această cruzime nu este ceva neobișnuit în dulcea noastră provincie.

Pentru neinițiați, provincia este un hățș în care e atât de ușor să te pierzi și e atât de greu să supraviețuiești. Trebuie neapărat să-i deprinzi regulile alambicate. În genere, două sunt atitudinile (radicale, vehemente) care fac aici legea. Pe de o parte, există grupul regionalistilor entuziaști: programul lor e simplu, să întoarcă spatele celor din Capitală și tuturor celor care-i ignoră pe ei și, într-un total dispreț față de sistemul de valori îndeobște acceptat, să proclame festivist, minor-triumfalist dominația definitivă a „valorilor“ zonale asupra celor ale veneticiilor. Pe de altă parte, există cercul genialoizilor fericiți și furioși: aceștia sunt mai totdeauna

niște foști tineri scriitori, cărora manifestările juvenil-contestatare nu le mai vin bine deloc (aidoma unor haine care au rămas mici copilului ce-a crescut între timp...), dar ei nu-și dau seama. Bazându-se pe două-trei mari lecturi grăbite, aceștia se declară între ei geniali (asta până la primul colț după ce s-au despărțit, când se rad reciproc la fel de convingși...), iar în rest - praf și pulbere, desfid tot, demolează tot ce se află sub soarele literaturii. Teza lor?: literatura română e un deșert în care ei au avut ghinionul să nime-rească, vai, cu prodigioasa lor înzestrare. Între aceste două extreme, normalitatea (totuna cu onestitatea intelectuală, cu situarea într-un sistem de referință real, nu fictiv, totuna cu a zice despre tine astăzi am scris un eseu sau un poem sau un vers, poem, e bun?/ bun, iar nu excepțional, nemiintâlnit, gen etc., totuna cu a avea serioase, neliniștitoare îndoieli asupra ta însuși...) nu are nici o șansă. Are soarta unei biete făpturi prinse între tampoanele a două locomotive ce se îndreaptă una spre alta nebunește, pe aceeași cale ferată și se ciocnesc.

Dar poate exagerez, poate mediul nu este chiar așa de nepriel-

fonturi în fronturi

nic, chiar atât de corosiv? Din păcate, tare mă tem că nu exagerez, tare mă tem că este. Să luăm exemplul strictamente al orașului unde îmi duc zilele, Craiova. Era cunoscut drept *locul de unde se pleacă* și nu s-a schimbat. Să ne oprim și să socotim: într-un secol și ceva de literatură, se rețin doar două nume (și nu de primă mărime) de scriitori trăitori efectiv aici, Traian Demetrescu și Elena Farago (aruncată de viață pe acmeleag...). Deconcertant de puțin, îngrijorător de puțin: un spațiu care, de-a lungul vremii, n-a știut să fie o casă cât de cât primitoare pentru talentele sale și astfel să le păstreze e un spațiu cu mari probleme. În istoria imediată, alte exemple îmi întăresc afirmațiile. Ion D. Sârbu n-a stat de voic, ci de nevoie în oraș, unde se simțea ca într-un exil, iar Eugen Negrici a preferat să părăsească locul. Prezentul și perspectivele nu sunt nici ele încurajatoare. Autorități ignorante, fudule și opace la valoare, aer greu respirabil, de parcă ar funcționa aici un soi de reacție la valoare, de alergie, de intoleranță maladivă.

Ce e de făcut? Habar n-am. Celui ce ar dispune de mijloacele necesare (financiare, în primul rând) i-aș zice și eu: pleacă grabnic, retrage-te, găsește-ți un liman departe, nu privi înapoi, nu regreta. Celuilalt, celui ce n-are libertate de mișcare, i-aș zice: rămâi aici, prietene, continuă să încasezi lovituri, fii tare și până nu te pun ei la pământ, tu încă-pățânează-te să scrii, nu te lăsa, poate reușești tu să schimbi tradiția locului și să te alegi cu o casă memorială, deocamdată nu există nici una..